



آباء الرسول

تأليف

البريد الاحمد عبد الله حليم مسلم دوست



المكاتب التعاونية للدعوة والإرشاد بالبدية والصناعة الجديدة
تحت إشراف وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد
ص.ب: ٢٤٩٣٢ الرياض ١١٤٥٦ - البديعة: تلفون ٤٣٣٠٨٨٨ (أربعة خطوط)
الصناعة: تلفون ٤٣٠٣٥٧٢ - فاكس ٤٣٠١١٢٢ المملكة العربية السعودية

Ketabton.com

آباء الرسول

تأليف

البرعبدالاحد عبدالرحيم مسلم دوست

(ح) المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد بحائل ، ١٤١٨ هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

زينو ، محمد بن جميل

إتباع الرسول .. حائل .

١١٢ ص ؛ ١٢ × ١٧ سم

ردمك : ٦ - ٢ - ٩١٨٧ - ٩٩٦٠

(النص بلغة البشتو)

أ - العنوان

١ - السيرة النبوية

١٨ / ١٨٦٧

ديوي ٢٣٩

رقم الايداع ١٨ / ١٨٦٧

ردمك : ٦ - ٢ - ٩١٨٧ - ٩٩٦٠

مكتبة

دكتاب نوم : اتباع الرسول

ليكونكي : ابو عبد الله عبد الرحيم مسلم دوست

حيدر ونگي : ادارة احياء الدعوة الاسلامية

تيراژ : ٥٠٠٠

نيتمه : مضر ١٤٠٩ هـ - ق. ويزي ١٣٦٧

دوهم چاپ : ذو الحجه ١٤٠٩ هـ

تيراژ : ٥٠٠٠

فہرست

موضوع

گنبد

- ۱- سرزیدہ ۱
- ۲- اتباع الرسول قرآنی حکم دی ۴
- ۳- در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اتباع واللہ اتباع وہ ۹
- ۴- د قیامت پہ و خ بہ خلک در رسولان و اتباع ارا مان کوی ۱۸
- ۵- در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم خلافت و عذاب او جہنم ۲۰
نہ دننو تو سبب دی
- ۶- ہنغہ شوک چہ در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و اتباع شخہ خلک ۲۴
منع کوی ہنغہ منافق دی۔
- ۷- در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دستو مخالف مؤمن نہ شی ۲۵
کیدای -
- ۸- کوم عمل کی چہ در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اتباع نہ دی ہنغہ ۲۷
باطل دی -
- ۹- اتباع الرسول اور رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم صحابہ ۳۲
- ۱۰- در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم شخہ و دوستہ و ہیچا اتباع ۴۰
پہ مسلمانان و لازمہ نہ وہ
- ۱۱- و تقلید رو ۴۳
- ۱۲- و تقلید لغوی معنی ۴۵

گہندہ	موضوع
۱۳۔	و تقلید اصطلاحی معنی
۴۵	
۱۴۔	تقلید کلمہ شروع شروع
۵۲	
۱۵۔	و تقلید رد و سلف صالحین و خلور و امانا نو اور نور و
۶۶	
	وامت و علما و اذوالو پہ تا بید
۱۶۔	و اختلاف پہ وخت کی دحل لارہ
۹۷	
۱۷۔	واللہ تعالیٰ او دہ بخہ در رسول صلی اللہ علیہ وسلم و حکم پہ
۱۰۲	
	مقابل کی درائی مثل گمراہی دہ۔

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ان الحمد لله نحمده و نستعينه و نستغفره و نعوذ بالله من شرور انفسنا و سيئات أعمالنا من يهده الله فلا مضل له و من يضلل فلا هادي له و أشهد ان لا اله الا الله و حده لا شريك له و أشهد ان محمدا عبده و رسوله .

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا .

اما بعد :

فان أصدق الحديث كتاب الله و خير الهدى هدى محمد صلى الله عليه وسلم و شر الا مورا محدثاتها و كل محدثة بدعة و كل

بدعة ضلالة وكل ضلالة في النار.

الله سبحانه و تعالی چه کله آدم علیه السلام له جنت خخه

را بښکته کاوه نو ورته یې وویل:

« قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبَعَ هَذَا فَلَاَخُوهُ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ » سورة البقرة - ۳۸-

« مونږ وویل کوز شی جنت خخه ټول نوزکه تاسو ته نرمالوړی

خه هدايت راغی نو هغه چا چه نرماد هدايت تابعداری وکړي نه به

په هغوی ویرک وی او نه به غمجن کېږي »

په دی ایت کښې الله آدم علیه السلام او ټولو بنی آدموته

دا خبر ورکړې دی چه زه به هدايت رالېږم او د دی هدايت تابعدار

ته یې بشارت او زېږی ورکړې دی. د هدايت په هکله د دی ایت

په تفسیر کښې حافظ ابن کثیر په خپل تفسیر مجازي لیکي:

« قال ابو العالیة الهدى الأنبياء والرسل والبينات والبيان، و

قال مقاتل بن حيان: الهدى محمد صلى الله عليه وسلم وقال الحسن

الهدى القرآن » تفسیر ابن کثیر ص ۸۳

« ابو العالیة ویلی دی چې له هدايت خخه مراد انبیاء، رسولان

او د هغوی معجزی، دلائل او بیان دی. او مقاتل بن حیان ویلی

دی چې هدايت عبارت دی د محمد صلی الله علیه وسلم خخه

او حسن بصری ویلی دی چې هدايت قرآن دی. »

نودری واره قوله صحیح دی ځکه چې ټولو امتونو لپاره
هدایت انبیاء او د الله فرمانونه دی او اخری امت لپاره پیغمبر
خاتم الانبیاء محمد صلی الله علیه وسلم او په هغه باندې
د الله له لورې رالېږل شوی کتاب قرآن کریم دی.

نو په هرامت باندې دخپل رسول او نبی اطاعت فرض و او
هر امت ته چې که الله تعالی کوم پیغمبر رالېږلی دی هغوی
ته یې ددی حکم کړی دی چې زما د رالېږل شوی رسول اطاعت
او تابعداری وکړې لکه چې الله تعالی فرمائی:
«وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ» (الایه سوره
النساء - ۶۴).

«او مونږ هېڅ یو رسول نه دی لېږلی مګر ددی لپاره
چې دهغه تابعداری وشي د الله په حکم».

نو هر امت ته چې کوم پیغمبر لېږل شوی و هغوی
دهغه رسول او نبی په تابعداری او اطاعت مأمور و.
او مونږ ته الله اخري پیغمبر حضرت محمد صلی
الله علیه وسلم د رسول په حیث رالېږلی دی لکه
چې فرمائی:

«وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ الْاِیْه»
سوره آل عمران ۱۴۴. محمد ندی مګر رسول دی له ده نه

مخکنبی هم رسولان تیر شوییدی» او محمد صلی الله علیه وسلم
الله تعالیٰ دکوم خاص قوم لپاره نه بلکې تر قیامتہ پورې ټولو
خلقو لپاره رالېږلی دی .
الله تعالیٰ فرمائی:

«وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرِ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ» سورة سباء ۲۸ .

«مونږ نه یې لېږلی مګر ټولو خلکو لپاره زیږی وړکوونکی
او ویرا وونکی لکن زیات خلک نه پوهېږي» (سوره سبا ۲۸) نو
مونږ همدغه اخری رسول په اطاعت مأمور یو او دده په منلو
کښې د الله رضا، کامیابی او جنت ته داخلیدل او دده په منلو
کښې د الله غوسه، ناکامی او جهنم دی .

اتباع الرسول قرآنی حکم دی

در رسول الله صلی الله علیه وسلم د اتباع په هکله په قرآن کریم
کښې زیات نصوص راغلي دي او الله تعالیٰ مونږ ته دا حکم
کوی چې مونږ د الله او دهغه د رسول صلی الله علیه وسلم اطاعت
وکړو .

«وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» (سورة الانفال ۱۰)
«او د الله او دهغه د رسول اطاعت وکړئ که مؤمنان یاست»

او الله تعالى فرمائی:

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاءُ
الْمُبِينُ «سورة التغابن: ۱۳»

«اود الله اطاعت وکړئ او د هغه د رسول اطاعت وکړئ او
که تاسو مخ واپاره نو زموږ پر رسول ښکاره رسول دی»

او الله تعالى فرمائی:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّهُ وَاتَّبَعُوا مَن
سُورَةُ الْاَنْفَال (۲۰)»

«ای مؤمنانو د الله او د هغه د رسول ومني او د رسول شخه
مه اوږه حال داچې تاسو اوږه»
او الله تعالى فرمائی:

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ «سورة ال عمران (۱۳۳)»

او د الله اطاعت وکړئ او د رسول الله اطاعت وکړئ دی پوره چې په
ما سوره شپاړه او الله تعالى فرمائی:

«وَاطِيعُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا
إِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاءُ الْمُبِينُ ط» سورة المائدة (۹۳)»

او د الله اطاعت وکړئ او — د رسول اطاعت وکړئ او

وویرئ یې «- که تاسو وگرځیدئ نو پوه شئ چې زموږ پر رسول
ښکاره رسول دی» -

او الله تعالى فرمائی:۔

«وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْتِرُونَ بِالْعَدْلِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ مَزِيدٌ حَكِيمٌ»۔ - سورة التوبة (٧١)۔

«او مؤمنان سہی او مؤمنات فی بنہی حینی د حینودوستا دی امر کوی پہ نیکی او منعه کوی له بدی خخه او لموئ کوی او زکات دہ کوی او د الله او د هغه د رسول اطاعت کوی نہ ده چي الله پہ دغه کسانو رحمت وکړی۔ بی شکہ الله غلب او د حکمت والا دی»۔

او الله تعالى فرمائی:

«وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا»۔ - سورة النساء (٦٩)۔

«او چا چي د الله او د رسول اطاعت وکړ نو دوی به هغو کسانو سره وي چي الله په هغوی انعام کړیدی د انبیاء ریسبتونو، شهداو اوصالحینو سره او دوی د هرسنه ماښکري دي»۔

او الله تعالى فرمائی:

«وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا» سورة الحشر (١)

• او هغه څه چې تاسې ته رسول درکړی وي نو وي نيسي او دڅه شئ
څخه چې لمنعه کړي يا ست ورڅخه منعه شئ •

رسول الله صلى الله عليه وسلم مونږ ته قرآن او حديث
پری ايښي دي او د قرآن او حديثو خلاف څخه مونږ منعه کړي يو.
زمونږ د ټولو اعمالو، افعالو او اقوالو لپاره ښه نمونه رسول الله
صلى الله عليه وسلم دی په هر څه کېنى بايد د هغه پيروي وکړو او د خلاف
څخه ډډه وکړو. الله تعالى فرماي:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا (الاحزاب (۴۱))

• بې شکه تاسو لپاره د الله په رسول کېنى ښه نمونه لري ده
د هغه چا لپاره چې د الله او د قيامت دورځي اميد لري او الله ډېر
ياد کړي •

نور مونږ کاميابي پدې کېنى ده چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم
تابعداري وکړو او د بل هېچا په تابعدارۍ کېنى کاميابي نشته.
الله تعالى فرماي:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ
اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ. سورة ال عمران ۳۱-۳۲.

ورته ووايه اى محمده! که تاسو الله سره محبت لري نو

نرما تابعداری و کبری الله به تاسوس سر محبت و کبری اوستاسو
 گناهونه به و بختی او الله بختی او مه پان گاه ورته دوايه چي د الله
 اطاعت و کړئ او دهغه در رسول اطاعت و کړئ که دوی په شا
 وگرځېدل نو بې شکله الله کافران نه خوښوي .

نو معلومه شوه چې څوک وایي : زه د الله تعالی بنده یم او دهغه
 سره محبت لرم نو هغه به د الله تعالی درالېدل شوی رسول محمد
 صلی الله علیه وسلم اطاعت منل کوی او که چا د الله تعالی در رسول
 ونه منل هغه کافر شو نو ځکه الله تعالی وویل چې « الله کافرانو
 سره محبت نه کوی » او د الله تعالی او دهغه در رسول صلی الله علیه
 وسلم اطاعت او تابعداری کښې د فلاح او اطمینان شتون دی .
 الله تعالی فرمائي :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ
 سورة الانفال (۲۴۰) .

«ای مؤمنانو د الله او دهغه در رسول دعوت قبول کړئ کله
 چې تاسو هغه ته رابلئ چې تاسو ژوندی کوي .»

درس رسول الله صلى الله عليه وسلم اتباع دالله

اتباع ده

درس رسول الله صلى الله عليه وسلم په اطاعت او تابعداري
کښې دالله اطاعت دى نوڅکه مونږ درسول الله په اطاعت مأمور يو.
الله تعالى فرمائي:

«مَنْ يَطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ» سورة النساء (۸۰) .

او چا چې درسول اطاعت وکړ نو بيشکه هغه دالله اطاعت وکړه .
او درسول اطاعت څکه دالله اطاعت دى چې هغه يوه خبره هم له
ځانه نه کوي بلکې خپله هم د وحى تابعداري او خلکو ته هم
دالله وحى رسوي .

الله تعالى فرمائي:

«وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ» سورة النجم ۳۰-۳۴ .

او رسول د ځانه خبرې نه کوي ندې دا قرآن مگر وحى ده
چې ورته کېږي .

او الله تعالى فرمائي:

«قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِندِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبِ وَلَا أَتَقْوَنَ
لَكُمْ لِمَن مَّالِكُ إِنِ اتَّبَعِ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ

وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ. سورة الانعام - ۵۰.

ای محمد! ورته ووايه چي زه تاسوته دانه وایم چي ماسره
د الله خزانی دی اونه زه په غیبو پوهېږم او زه تاسوته دانه
وایم چي زه فرېسته یم زه تابعداري نه کوم مگر د هغه شي
چي ماته يې وحی کېږي. ورته ووايه چي آيا برابر دی سړوند
اولیدونکی..

او الله تعالى فرمايې:

وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بِآيَةٍ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْنَاهَا قُلُوبَنَا لَوْ كُنَّا مُؤْمِنِينَ
إِلَّا مِنْ رَبِّ هَذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ
يَذْكُرُونَ. سورة الاعراف - ۳۳.

او کله چي رانه وړي دوی ته یو ایت نو وایي چي ولی
يې ته پخپله نه غوره کوی ورته ووايه چي زه یواځي د
هغه تابعداري کوم چي ماته يې زما د رب له لوري وحی
کېږي. دا قرآن ستاسو د رب له لوري دلائل دی او
هدایت او رحمت دی هغه قوم لپاره چي ایمان راوړي.
د رسول الله صلی الله علیه وسلم د اتباع په هکله زیات
احادیث هم راغلي دي چي د مثال په توګه به زه یو څو
لوستونکو ته وړاندې کړم. عن ابن هريرة قال قال رسول
الله صلی الله علیه وسلم:

”ما امرتکم به فخذوه وما نهیتکم عنه فانتهوا“
رواه ابن ماجه .

د ابو هريره رضی اللہ عنہ نہ روایت دی هغه وائی چي رسول
اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی دی ،
خه شی باندی چي ما تا سوتہ امر کړي وی هغه واخلی
او د خه شی خخه می چي منعہ کړي یا ست دهقي خخه
منعه شی .

بل روایت کښي راځي ؛

عن انس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : " ثلاث من كن
فيه وجد حلاوة الإيمان من كان الله ورسوله أحب إليه مما سواهما
ومن أحب عبداً لا يحببه إلا الله ومن يكره أن يعود في الكفر بعد أن انقذه
الله كما يكره أن يلقى في النار "

انس رضي الله عنه نه روایت دی چي نبي كريم صلی اللہ علیہ وسلم
فرمایلی دي : " درې خوږونه دي چي چا کښي وو نو د ایمان خوږ وای
به پرې وموي چاته چي الله او د هغه رسول د بل هر چا نه زیات
محبوب وي ، او څوک چي د چا سره محبت کوي یواځي د الله لپاره وي
او چا چي د ابده وگنله چي کفر ته بهر ته وگرځي وروسته له دې چي
الله ورځنه خلاص کړې دی لکه څنگه چي د ابده کښي چي اور کته
ولوېني " .

اور رسول الله فرمائی

”والذی نفسی بیدہ لایؤمن احدکم حتی یکون هواہ تبعاً
لما جئت به“ .

الاربعة النوویہ

قسم دی ہے ہفہ ذات چہ زما نفس د ہفہ پہ لاس کبھی دی
ستاسوختہ یوکس ترہفہ پوری مؤمن کپدای نشی ترشو
پوری چہ دہفہ خواہش د ہفہ دین تابع نشی چہ زہ پری راغلی ہم؟
اودا ہلہ معلومہ پری چہ یوحديث دچا درائی خلاف راشی نو
کہ ہفہ خپلہ رایہ پرہنبودہ اوحدیث فی واخیست مؤمن دی
اوکہ حدیث فی پرہنبود اود خپل خواہش فی ومثل نو ہفہ
ہپشکلہ مؤمن کپدای نشی
ہمدارنگہ حدیث کبھی راخی ،

”عن انس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : لا يؤمن
احدکم حتی اکون احب الیہ من والدہ وولدہ والناس اجمعین“
متفق علیہ

انس رضی اللہ عنہ نہ روایت دی ہفہ وائی چہ رسول اللہ صلی اللہ
علیہ وسلم فرمایلی دی : ستاسو یوکس ترہفہ مؤمن کپدای نشی
ترشو چہ زہ ورہ دیلار ، خوی او تولو خلکوختہ زیات محبوب نشم .
نو ہفہ شوک چہ در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم د محبت دعوہ
کوی او بیا خپلہ خبرہ یا دخپل مشر ، امام ، پلار او یا بلچا
خبرہ در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم د حدیث پہ مقابل کبھی منی ہفہ

هېڅکله مؤمن کېدای نشي .

بل حدیث کښی راځي

«عن المقداد بن معد يكرب رضي الله عنه قال : قال

رسول الله صلى الله عليه وسلم : الاهل عسى رجل يبلغه
الحديث عني وهو متكى على اريكته فيقول بيننا وبينكم
كتاب الله فما وجدنا فيه حلالاً استحللناه وما وجدنا
فيه حراماً حرّمناه ، وإن ما حرم رسول الله كما حرم الله»
رواه الترمذی وابوداود واللفظ للترمذی

د مقداد بن معد يكرب رضي الله عنه څخه روایت دی هغه وایي
چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي دي : خبردار ! نه دي ده
چې یوه سړي ته به زما حدیث ورسېږي او هغه به ټخپل ځای
تکیه کړي وي او وایي به چې زموږ اوستاسې ترمینځ د الله
کتاب دی نو پدې کښی مو چې څه حلال و میندل هغه به حلال
گڼو او پدې کښی مو چې څه حرام و میندل هغه به حرام گڼو ، - او
بې شکه هغه څه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم حرام کړيدي هغه
د هغې پر شان دي چې الله حرام کړيدي .

او دا ځکه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د ځان نه څه شی حرام
یا حلال نه گڼي بلکې د وحی تابعداري کوي ، او دا حدیث

پر پرویزیانو باندې دېر ښه رد دی چې هغوې وایي : یواځې قرآن

بس دی او احادیثو ته ضرورت نشته ، او ځینې احناف هم د
 پرویزیانو څخه څرګندې حکمې دي چې دوی هم په دېرو ځایونو کې
 احادیث نه مني او پر لیری تاویلونو قرآن او احادیث سره معارض
 واقع کوي ، اود اهم وایي چې کتاب الله باندې زیادت په خبر واحد
 ندی جائز حال دا چې دا خبره بالکل صحیح نده بلکې دېرو ځایونو
 کې احنافو هم په خبر واحد باندې په کتاب الله زیادت جائز
 کړې دی .

همدارنگه بل روایت کښې راځي

عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله
 عليه وسلم قال : إن مثلي ومثل ما بعثنى الله به كمثل رجل
 أتى قومه فقال : يا بني رأيت الجيوش بعثتني وأنا النذير العريان
 فالنجاء النجاء ، فأطاعه طائفة من قومه فأدبوا فأنطلقوا
 على مهلهم فنجوا ، وكذبت طائفة منهم فأصبحوا مكانهم
 فصباحهم الجيش فأهلكهم واجتأهم فذلك مثل من اطاعني
 واتبع ما جئت به ومثل من عصاني وكذب ما جئت به من الحق .
 متفق عليه

د ابو موسی اشعري رضي الله عنه روایت دی هغه وایي چې رسول الله
 صلى الله عليه وسلم فرمایلي دي : زما مثال او د هغه دین او احکامو
 مثال چې الله زه پرې رالېږلی یم د هغه سړي په شان دي چې خپل

قوم ته راشي او ورته وائي چې ما په خپلو ستړکو د دښمن
لښکر ليدلی دی او زه برېښم ويره ونکي يم نو ځانونه خلاص
کړي، ځانونه خلاص کړي. نو يوه ډله دده د قوم څخه دده
خبره ومنی او د شپې لاره شي نو نجات بيا مومي او يوه ډله
ورته وائي چې ته دروغ وائي او خپل ځای کښې سهار کړي
نو سهار کښې ور باندې لښکر راشي او هلاک او بريد يې
کړي. نو دا دهغه چا مثال دی چې نرمایي ومنل او دهغه دين
تابعداري يې وکړه چې زه پرې راغلی يم او دهغه چا مثال
دی چې نرمایي ونه منل او زه چې په کوم حق راغلي يم هغه
يې دروغ وگڼل.

دا حديث ددی بڼکاره دليل دی چې چا د رسول الله صلی
الله عليه وسلم اطاعت او اتباع وکړه نو هغه نجات ومونده
او چا چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم ونه منل هغه هلاک
اود عذاب مستحق شو.

عن ابی هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله
عليه وسلم

«من أطاعني فقد أطاع الله ومن عصاني فقد عصى الله.

رواه ابن ماجه .

د ابو هريرة څخه روايت دی هغه وائي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم

فرمایلی دی :

”چاچی نرما ومنل نوهغه د الله ومنل اوچاچی نرما ونه

منل هغه د الله ونه منل“

هدا رنگه بل حدیث کنبی راجی :

عن ابی هریره رضی الله عنه ان رسول الله صلی الله علیه

وسلم قال : کل امتی یدخلون الجنة الا من أبی قالوا ومن

یأبی قال من أطاعنی دخل الجنة ومن عصانی فقد أبی“

رواه البخاری.

د ابوهریره رضی الله عنه نه روایت دی چې رسول الله

صلی الله علیه وسلم وویل :

نرما تول امت به جنت ته داخلیری مگر هغه څوک نه داخلیری

چې انکار یې وکړ. صحابه ئې وویل : څوک انکار کوی ؟ رسول الله

صلی الله علیه وسلم وویل : چا چې نرما ومنل جنت ته داخل

شو او چا چې نرما ونه منل هغه انکار وکړ. .

د رسول الله صلی الله علیه وسلم د اتباع په هکله زیات

احادیث او آثار راغلي دی او دا ځکه چې د رسول الله صلی

الله علیه وسلم په اتباع کنبی کامیابی ده او رسول الله صلی الله

علیه وسلم مونږ ته ډیر ښکاره او واضح دین پرې ایښی دی

لکه چې فرمایي :

«لقد تركتكم على مثل البيضاء ليلها ونهارها ساء»

رواه ابن ماجه من حديث ابي اللہ راء.

بي شڪه ما تاسوپه سپينه لار پري ايښي ياست چي شپه

او ورځ يې برابره ده.

نو د اسلام دين ډير واضح او روښانه دي او يوه مسله هم

پکښې مبهمه او نامعلومه نه ده يواځې په هغه چا تيار او ابهام

ماځي چي هغه د قرآن او سنت نبوي څخه ناخبره وي او ځان پري

نه پوهوي.

د قیامت په ورځ به خلک د رسولانو د اتباع

آرمان کوی

الله تعالی فرمائی:

«وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نَحْبُ دَعْوَتِكَ وَتَتَّبِعِ الرَّسُولَ
أَوَّلَ كُمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِّنْ قَبْلِ مَا لَكُم مِّنْ زَوَالٍ»

سورة ابراهيم ۴۴-

او و ویره وک خلک دهغه ورځی څخه چې له به شي دوی
ته عذاب او ظالمان به وائی چې ای زموږ سر به موږې نږدی نیږي
ته وروسته کړه موږ به ستا دعوت قبول کړو- او د رسولانو
تابعداري به وکړو- ایا تاسو مخکې له دې قسم نه وکړي
چې تاسو ته هېڅ نړوال نشته..»

نو د قیامت په ورځ به وائی چې ای سر به موږې دتیا ته ولېږه چې
ستا د رسولانو اتباع وکړو حال دا چې بیا دنیا ته راتلل نشته نو بیا

به ارمان کوی چي کاش مونږ در رسول الله صلى الله عليه وسلم
تابعداري کړې وای او د نورو خلکو تابعداري موند وای کړې.

الله تعالی فرمائی:

«وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ لِيَلَيْتَنِي اتَّخَذْتُ
مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا يَا وَيْلَتَى لِيَلَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا
خَلِيلًا لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ
الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا» سورة الفرقان ۲۷-۳۱-۳۲.

په هغه ورځ چي ظالم به په خپلو لاسونو غاښونه ولگوي ويه
وايي چي کاش ما در رسول الله لار نيولي وای هاي افسوس کاش
چي ما فلاني په دوستي نه وای نيولای بيشکه نه ويې د پند
(قرآن وسنت) مخه يې لاري کړم وروسته له هغې چي ماته راغې
او دى شيطان انسان لپاره تنها يې مرستي پرېښوونکى».

نور د قيامت په ورځ به د الله او د هغه در رسول نه منونکي د
دى ارمان کوي چي کاش مونږ در رسول الله تابعداري کړې وای
کاش چي د فلاني مشر، پير، حاکم او مى نه وای منلې
هغه خونړه د الله د سمي لارې او در رسول الله صلى الله عليه
وسلم د اتباع خښه بل خوا ته اړولای وم.

درسول الله صلى الله عليه وسلم خلاف د

عذاب او جهنم ته دننوتو سبب دی .

الله تعالى فرمائي:

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَ
يَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ
وَسَاءَتْ مُصِيرًا «سورة النساء - ۱۱۵»

او هغه چې خلاف وکړ درسول وروسته له هغې چې دی
ته هدايت ښکاره شو او تابعداري يې وکړه غير د مؤمنانو د لارې
نو وبه يې گرځول هغه لور ته چې وگرځيده او جهنم ته به يې
داخل کړو او ډير بد ځای دی د ورگرځيدو».

او الله تعالى فرمايي:

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقَّوْا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ «سورة الانفال - ۱۳»

دا په سبب د دی چې هغوی خلاف کړی و د الله او د هغه

در سول او دهغه چا چي خلاف وکړ د الله او دهغه در سول
نوبې شکه الله سخت عذاب والا دی.

او الله تعالى فرمائي :
تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ
تَجَرَّ مِنْ عَذَابِهَا الْأَثَمَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْقَوْلُ
الْعَظِيمُ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ
يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ .-

سورة النساء - ۱۳۳ - ۱۳۴ -

دا د الله حدود دی او چا چي اطاعت وکړ د الله او دهغه
در سول. نو داسي جنتونو ته بهرې داخل کړي چي لاندې
ترې ويا لى بهرې په دې کښې به هميشه وي او دالويه
کاميابي ده او دهغه چا چي د الله او دهغه در سول نافرمانی
وکړ او دهغه حدودو څخه يې تجاوز وکړ نو اور ته بهرې
داخل کړي هميشه به پکښې وي ~~او دهغه~~ لياره سپکوونکي عذاب دی،
الله تعالى فرمائي :

« فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ
فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ » سورة النور - ۶۳ -

نور و مرو دی و ويرينې هغه کسان چي در سول د طريقې
نه خلاف کوي چي ده ته به فتنه ورسېږي او يا به ورته درد

نالک عذاب ورسینځي.

تفسیر ابن کثیر د دی ایت په تفسیر کښې داسې لیکي ؛
 (فليحذر الذين يخالفون عن امره) ای عن امر رسول الله
 صلى الله عليه وسلم وهو سبيله و منهاجه و طریقتہ
 فتوزن الأقوال والأعمال بأقواله وأعماله فما وافق ذلك قبل
 وما خالفه فهو مردود على قائله و فاعله كائناً من كان كما ثبت
 في الصحيحين وغيرهما عن رسول الله صلى الله عليه وسلم أنه
 قال : " من عمل عملاً ليس عليه أمرنا فهو رد " ای فليحذر
 وليخش من خالف شريعة الرسول باطناً وظاهراً ان تصيبهم
 فتنة ، ای في قلوبهم من كفر او نفاق او بدعة لا ويصيبهم
 عذاب اليم ، ای في الدنيا يقتل او حد اُحبس او نحو ذلك .

تفسیر ابن کثیر ص ۷۳

د (عن امره) نه مراد د رسول الله صلى الله عليه وسلم امر دی
 چې هغه د رسول الله صلى الله عليه وسلم لار ، طریقه ، طرز عمل
 او شریعت دی نو اعمال او اقوال به د هغه په اقوالو او اعمالو
 تلل کېږي نو هغه چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا اعمالو او اقوالو
 سره برابر و قبلېږي به او کوم چې مخالف و نو هغه به د هغه ویونکي
 او کوونکي باندې رد کېږي هر څوک چې وي .

لکه چې په صحیح بخاری او صحیح مسلم او نور وکتابونو کښې

صحيح حديث ثابت دی چي رسول الله ﷺ وسلم ويئي دي :
«چاچي داسي عمل وکړ چي زمونږ په طريقه نه و نو هغه
رد دی .»

نومعنی دا شته چي ارومرو دی ووېرېږي هغه کسان چي د
رسول الله ﷺ عليه وسلم د شريعت څخه ظاهري او باطني مخالفت
کوي چي دوېته به ددوی په زړونو کې فتنه ورسېږي د
کفر، نفاق او بدعت څخه . او يا به ورته دردناک عذاب ورسېږي
په دنيا کې په قتل، حد، حبس (بند او جيل) او يا داسي
نور وسره .»



هغه څوک چې در رسول الله ﷺ د اتباع

څخه خلك منع كوي هغه منافق دى

الله تعالى فرمائي :

”وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ

رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا“ . النساء - ۶۱

”او کله چې دوپته وويل شي چې راشئ هغه کتاب ته چې الله راېږلي او رسول ته نوته به کوري منافقان چې بندوي خلك له تانه په بندولو سره“ .

نودا کار د منافقانودې چې د الله تعالى د کتاب او در رسول الله

صلی الله علیه وسلم د اتباع څخه خلك منع کوي او داسې منافق صفته خلك په اوسني وخت کښي دېر زیات دي چې هغوي د در رسول الله ﷺ د اتباع او د الله تعالى د غوره کړي دین څخه خلك په ډول ډول پامو منع کوي کله ورته وايي چې دا حدیث زموږ د مذهب څخه مخالف دی ، کله په ډېرو بعید و تاویکونو سره خلك در رسول الله ﷺ د طریقو څخه لیري کوي او کله دیوې دیني درسگاه ، جومات او ټولنې څخه خلك بندوي او ورته وايي چې هلته لار نشي هغه خلك وهايي دي او زموږ د مذهب نه مني

در رسول الله ﷺ د سنتو مخالف

مؤمن نشي کېدای

الله تعالى فرمائي :
« فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ
ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا »

النساء (۶۵)

نه ده داسې لکه څنگه چې داخلک گمان کوي ۱۰ او ستا پر رب
زما قسم دی هېڅکله دوی مؤمنان کېدای نشي تر دې چې
حاکم ونگرځوي تا په هغه څه کېنې چې د دوی تر مېنځ پېکېنې
اختلاف پېدا شوې وي او بيا ستا د فيصلې په هکله په خپلو ځانونو
کېنې تنگي ونه ومومي او تسليم شي په تسليمېدوسره .

الله تعالى په خپل ذات قسم کوي چې داخلک تر هغې مؤمنان
کېدای نشي ترڅو چې اختلاف په وخت کېنې په تافېصله ونکړي

اوبياستافصيلي ته داسې غاړه کښېږي دي چې پرې خوشحاله وي
او خفه نوي ، نو د اختلاف په صورت کښې مونږ ته پکار دي
چې په قرآن او حدیثو فیصله وکړو او دخلکو په رايو
او اجتهادونو فیصلي ونکړو ځکه چې رسول الله ﷺ
مونږ ته همدا دوه شيان پری ایښي دي چې یو قرآن او بل
نبوي احادیث دي لکه چې په حدیث کښې راځي :

عن ابن عباس رضي الله عنهما أن رسول الله ﷺ خطب
في حجة الوداع فقال : " تركت فيكم ما إن اعتصمتم به
فلن تضلوا أبداً كتاب الله وسنة نبيه " رواه الحاكم
د عبد الله بن عباس رضي الله عنهما نه روایت دی چې رسول الله ﷺ
په حجة الوداع کښې خطبه ولوسته نو وي فرمايل :
" ما په تاسو کښې داسې څه پری ایښي دي که تاسو پرې منگولی
ولکولی نو هېڅکله به گمراه نشئ چې هغه د الله کتاب دی او د
هغه د بنی سنت دی . "

نو معلومه شوه چې هدایت په همدې دواړو کښې دی او پدې
دواړو باندې په عمل کولو کښې دی او که دادواړه چا
پرېښودل نو اړو مړوبه گمراه او بې ليارۍ شي .

کوم عمل کبني چي در رسول الله ﷺ اتباع

نوي هغه باطل دي

الله تعالى فرمائي:

۱۰. إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا
الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ
شَيْئًا وَسَيُحِطُّ أَعْمَالُهُمْ . يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ

محمد (۳۲ - ۳۳)

بي شڪ هغه ڪسان چي کفر في ڪري ڇڏي اودا الله دلاڙي نه في
خلڪ بند ڪري ڏي اودر رسول خلاف في ڪري ڏي وروسته
له هغي چي هدايت ورته سبڪار، شونو هڻج ڪله الله ته هڻج ضرر
نشي رسولي اوزر ده چي الله به في عملونه برباد ڪري .
اي مؤمنانو! دا الله اطاعت و ڪري اودر رسول اطاعت و ڪري
اوڃل عملونه مه برباد وئ .

نو عملونه هله باطل او برباد ڏهن چي در رسول الله ﷺ
اتباع پکڻي نوي او هر هغه عمل چي در رسول الله ﷺ طريقه

پکڙي ۾ وي هغه بدعت دي او هر بدعت گمراهي ده
پکڙي ۾ ٻي ٻي حديث ڪنبي راڻي :

عن جابر بن عبد الله الأنصاري قال خطبنا رسول الله
ﷺ فحمد الله وأثنى عليه ثم قال : إن أفضل الهدى
هدى محمد ﷺ وشراً الأمور محدثاتها وكل بدعة
ضلالة .

د جابر بن عبد الله الأنصاري رضی اللہ عنہ نه روايت دي هغه
واڻي ۾ مون نه رسول الله ﷺ خطبه ولوسته نه
د الله حمد او ثنائِي وويله بيا ٻي و فرمايل : بهتره لاره او
هدايت در رسول الله ﷺ هدايت او طريقه ده او ٻي
ڪار و نو ڪنبي بد ۾ دي هغه نوي نوي ڪارونه دي او هر بدعت
گمراهي ده .

په يو حديث شريف ڪنبي راڻي :

عن عائشة رضي الله عنها قال قال رسول الله ﷺ :
من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد .

أخرجه البخاري ومسلم وأبو داود .

د عائشې رضی اللہ عنہا هڻه روايت دي ۾ رسول الله ﷺ
و فرمايل : ڇا ٻي ٻي ٻي دين ڪنبي نوي ڪار پيدا ڪر ۾ دي
هڻه نه ٿو هغه رد دي .

په بل روايت ڪنبي راڻي ۾ ڇا داسي عمل و ڪر ۾ ٿي مون نه طريقه

پکڻي نوه هغه رد دی .

نوه هغه عمل يا هر هغه قول او فعل چي در رسول الله
 ﷺ اتباع پکڻي نوي هغه رد دی يعني مقبول ندي
 او بدعت دی او هر بدعت گمراهي ده اولکه څنگه چي داوسني
 زماني مبتدعين وائي چي بدعت کښي حسنه شته نه دا
 صعيح نده بلکي هر بدعت گمراهي ده او بدعت کښي بڼه نشته
 لکه چي امام مالک رحمه الله وائي :

من ابتلع في الإسلام بدعة يراها حسنة فقد زعم
 أن محمداً صلى الله عليه وسلم خان الرسالة لأن الله يقول
 "اليوم أكملت لكم دينكم واتممت عليكم نعمتي ..."
 . فيالم يكن يومئذ ديناً لا يكون اليوم ديناً .
 اصول في البدع والسنن ص ۸

چاچي اسلام کښي بدعت وکړ او هغه في حسنه بدعت
 گمانه نوده د گمان وکړ چي محمد ﷺ په رسالت کښي خيانت
 کړېدی ځکه چي الله تعالی فرمائي "ن ورځ ماتا سوت ستا
 دين پوره کړېدی" . نوه هغه ورځ د رسول الله ﷺ
 په وخت کښي چي څه شی دين نوه نو نن هم دين ندي .

عبد الله بن مسعود رضي الله عنه فرمائي :

"اتبعوا ولا تبثد عوا فقد كفيتم" . رواه الدارمي

تاسو در رسول الله ﷺ اتباع وکړئ او بدعت مکوئ

حُڪمچي تاسي ته دين پوره اوبس شويدي.
 همدارنگه يوبل روايت ڪينې راڻي :

”عن مجاهد قال دخلت مع عبد الله بن عمر مسجداً وقد
 اذن فيه ونحن نريد أن نصلّي فيه فثوب المؤذن فخرج
 عبد الله بن عمر من المسجد وقال : أخرج بنا من
 عند هذا المبتدع ولم يصل فيه“

رواه الترمذی

دمجاهد نه روايت ڏي هغه وائي چي زه د عبد الله بن عمر
 رضی اللہ عنہما سره يوجومات ته ننوتم چي ٻه هغه ڪيني اذان
 شوي و او مونڊ غوڻبتل چي لمونڇ پڪڻي وڪرو نومؤذن آواز
 وڪر چي لمانڇه ته راڻي، نو عبد الله بن عمر د جومات نه ووت
 او وئي ويل : مونڊ ددي بدعتي له جومات نه وباسي. - او
 لمونڇ في پڪڻي ونڪر ۰۰

لمانڇه ته دعوت و رکول ٻه ظاهر ڪيني ٻنہ کار معلوم ٻي
 لکن در رسول اللہ ﷺ ٻه وخت ڪيني اذان نه غير داسي
 آواز نه و شوي نوڇڪه ورته عبد الله بن عمر بدعت و وايه .
 نوڪه اسلام ڪيني چپر ته بدعت حسنه وای دغه کار ٻه
 ضرور بدعت حسنه و او عبد الله بن عمر رضی اللہ عنہما ٻه ورته
 ٻنہ کار و يلاي و لکن هغه دغه دلمانڇه دعوت ته بدعت و واه

اودا حکم چي درسول الله صلى الله عليه وسلم اتباع پکښې نوه .
همدارنگه اذان کول بڼه کار دی لکن داختر لماغه پياړه
اذان کول نشته او که پچا وکړ کناه يي وکړه ځکه دغه کار
رسول الله صلى الله عليه وسلم ندي کړي نو دا بدعت دی .
همدارنگه نور زيات داسې مثالونه شته چي دهغي نه دامعلوم دي
چي اسلام کښې بدعت حسنه نشته او هر بدعت کمر اهي ده .
نورهغه عمل چي درسول الله صلى الله عليه وسلم اتباع پکښې نوي
هغه بدعت او باطل دی .

اتباع الرسول و در رسول الله ﷺ

صحابه

در رسول الله ﷺ صحابه کرام رضی الله عنهم د
رسول الله ﷺ په اتباع کښی د پرکړک وو او در رسول الله ﷺ
تابع داری ئی په هرڅه کښی کوله لکه چې په حدیث کښی
راجی :

”عن ابن عمر رضی الله عنهما عن النبی صلی الله علیه وسلم

أنه اتخذ خاتماً من ذهب فلبسه فاتخذ الناس خواتيم الذهب
فقام النبی صلی الله علیه وسلم فقال : إني كنت البس هذا الخاتم وإني
لن البسه أبداً فنبذوه فنبذ الناس خواتيمهم ” رواه احمد
د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما نه روایت دی چې رسول
الله صلی الله علیه وسلم د سرو زرو یوه کوټه جوړه کړه او په
لاس یې کړه نو نور و خلکو هم د سرو زرو کوټې جوړې کړې

نورسول الله صلى الله عليه وسلم پورته شواو ويې ويل چې: ما
داکوته په کوته کړې وه. خوزه به يې نور هېڅکله په کوته نه
کړم نوکوته يې وغورځوله خلکو هم خپلې گوټې وغورځولې
همدارنگه بل روايت کښې راځي:

عن مجاهد عن عبد الله بن عمر ان النبي صلى الله عليه وسلم
قال:

لا يمنع رجل أهله أن يأثوا المساجد فقال ابن لعبد الله
بن عمر فإننا نمنعهن فقال عبد الله: أهدت لك عن رسول الله
صلى الله عليه وسلم وتقول هذا قال فما كلمه عبد الله حتى
مات. رواه أحمد.

د مجاهد نه روايت دی:

هغه د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما نه روايت کوي چې نجی
کريو صلى الله عليه وسلم ویلي دي: یو سړي دی خپله ښځه
ددی نه نه منع کوي چې جو ماتونو ته لاړې شي نو د عبد الله
بن عمر رضی الله عنهما یو ځوی وویل: چې مونږ به يې منع کوو
عبد الله بن عمر وویل چې نه درته د رسول الله صلى الله عليه
وسلم حدیث بیانوم او ته دا خبره کوی. مجاهد وايي چې عبد الله
بن عمر خپل ځوی سره تر مرګه پورې خبرې ونه کړې
همدارنگه بل روايت کښې راځي:

عن سالم بن عبد الله انه سمع رجلا من اهل الشام وهو
يسئَلُ عبد الله بن عمر عن التمتع بالعمرة الى الحج
فقال عبد الله بن عمر هي حلال فقال للشامي ان اباك قد
نهي عنها فقال عبد الله بن عمر: أ رأيت ان كان ابي
نهي عنهما وصنعها رسول الله صلى الله عليه وسلم امر ابي يتبع
ام امر رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال الرجل بل امر رسول
الله صلى الله عليه وسلم فقال لقد صنعها رسول الله صلى
الله عليه وسلم. رواه الترمذي.

د سالم بن عبد الله نه روايت دي هغه وايي چي ما ديوة شامي
سري نه واوريدل چي د عبد الله بن عمر خه يي حج پي هرجوي
د عري پوښتنه كوله عبد الله بن عمر وويل چي دا كار حلال
دي نو هغه شامي وويل چي ستا پلار (عمر) خو خلك ورځنه
منع كول عبد الله بن عمر وويل: ته ماته دا ووايه چي
كه نه پلار ترې منع كړي وي او رسول الله صلى الله عليه وسلم
دا كړي وي. نو نه پلار تا بعداري به كېږي او كه د رسول الله
صلى الله عليه وسلم څه.

هغه سري وويل بلكي د رسول الله صلى الله عليه وسلم
د حكم تا بعداري به كېږي نو هغه وويل چي رسول الله صلى الله
عليه وسلم دا كار كړي دي.

نو عبد الله بن عمر رضی الله عنهما د رسول الله صلی الله علیه وسلم د حدیث په مقابل کېنې دخپل پلار عمر رضی الله عنه خبره ونه منله - افسوس د هغه چا په حال چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د حدیثو په مقابل کېنې د بنحو متلونه، د پلار او نیکه خبرې، د امام او پېشوا خبرې او داسې نورې د لیله خبرې او اقوال مني او احادیث پرېږدي -

همدارنگه بل روایت کېنې راځي:

عن سعید بن جبیر

عن عبد الله بن مغفل انه كان جالساً الى جنبه ابن أخ له فخذف فنهاه وقال: ان رسول الله نهى عنها وقال: إنها لا تصيد صيداً ولا تنكى عدواً وإنها تكسر السن وتفقأ العين، قال: فعاد ابن أخيه يخذف فقال: أأحدثك أن رسول الله صلی الله علیه وسلم نهى عنها ثم عدت تخذف لا أملك ابداً» - رواه ابن ماجه .

سعید بن جبیر د عبد الله بن مغفل نه روایت کوي چې دهغه خواته دهغه ورامره ناست ؤ نویوه وره گیتکې (دشکه) یې گوزار کړه نو عبد الله بن مغفل منع کړ او ورته یې وویل چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له دی نه منع کړي او ویلی یې دي: چې دا د ورې گیتکې گوزار نه بشکار هوی او نه د ښمن

منع کوي بلکي دا غاڻس ما توي اوسترگه را اوباسي « سعيد
 وائي چي د عبدالله ورا را بيا دا گوزارونه شروع کرل نو عبدالله
 ورته وويل چي نه تاته حديث وایم چي رسول الله صلی الله
 علیه وسلم دا کار منع کړي دی او ته بيا گوزارونه کوي ؟
 زه به تاسره هېڅکله خبرې ونه کړم .
 همدارنگه بل روایت کښې راځي :

عن زید بن اسلم .

عن ابن عمر قال دخلت على النبي صلى الله عليه وسلم
 وعلى ازاره يتحقق فقال من هذا قلت عبد الله بن عمر قال
 ان كنت عبد الله فارفع ازارك فرفعت ازارى الى نصف السا
 قين فلم منزل ازارته حتى مات . رواه احمد .

زید بن اسلم د عبدالله بن عمر رضی الله عنه نه روایت کوي
 هغه وائي چي نه رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې ورننوټ
 او زما یولنگ و چې بنکته څانگیده نور رسول الله صلی الله
 وویل چي دا څوک دی ؟ ما ورته وویل چي عبد الله بن عمر .
 هغه وفرمایل چي که ته د الله بنده یې نو لنگ (پرتوک) دی
 اوچت کړه نو ما خپل پرتوک د پندویو نیايي پورې اوچت
 کړ . زید وائي چي د عبدالله پرتوک ترمرگه پورې اوچت

نوصحابه کرام نرمونډ د ملایانو او یاموامو په خبرنه وې چې کله ورته حدیث وویل شي نو هېڅ پروا پرې نه کوي بلکې ماته پر داسې خلک لیدلی چې ځانته د علم نسبت کوي او لویه دعوه لري خو کله چې ورته دغه رنګ حدیث ویل شوی نکه عبدالله بن عمر ته چې وویل شو نو هېڅ پروايي نه ده کړې بلکې استهزاء یې کړې ده و قد جربنا بذلك مراراً -

د عبدالله بن عباس نه چا دیوی مسئلې په باره کښې پوښتنه وکړه نو عبدالله ورته په حدیث جواب ورکړ هغه سرې وویل چې عمر او ابوبکر داسې ویلي دي نو عبدالله بن عباس په تموسه شواو ویې ویل:

یوشک ان تنزل علیکم حجارة من السماء اقول قال رسول الله صلی الله علیه وسلم و تقولون قال عمر و ابوبکر

تفسیر أضواء البیان ج ۵۱۶ -

مجموع فتاویٰ شیخ الاسلام ج ۳۱۵ -

نږدې ده چې په تاسو د آسمان نه تېرې راورېږي زه وایم چې رسول الله صلی الله علیه وسلم داسې ویلي او تاسو وايئ چې عمر او ابوبکر داسې ویلي دي -

نوصحابه و د حدیث په مقابل کښې د عمر او ابوبکر

رضی الله عنهما قول ماسی بد کانه چي ورته يې وويل
 آسمان نه به درباندي تنېي نازل شي - نوکه عبدالله
 بن عباس چپړته اوس ژوندې وای او زموږ دا لاند مقلدین
 يې ليدلې وای نوڅه به يې ورته ويل چي دوي دهر پير
 فقير او امام خبره په حديث مخکښې کوي .
 همدارنگه په بل روايت کښې راځي :

عن ابن الحنظلية قال قال رسول الله صلى الله عليه
 وسلم: نعم الرجل خريم الاسدي لولا طول جمته واسبال
 لآزاره فبلغ ذلك خديما فجعل يأخذ شفرة يقطع بها
 شعرة الى اذنيه ورفع آزاره الى انصاف ساقيه .
 رواه احمد .

ابن حنظليه نه روايت دی هغه وايي چي رسول الله صلى
 الله عليه وسلم وفرمايل :

خريم اسدي دېر ښه سپړی دی خوکه دسر ويښتان
 يې دېر اوږده نه وای او پرتوک يې دکيټکيو نه ښکته نه وای
 نو دا خبره خريم ته ورسیده نو هغه قيچي راواخيسته
 او ويښتان يې غوړوونو نيمايې پورې غوڅ کړل او پرتوک يې
 د پندړيو نيمايې پورې پورته کړه .
 بل روايت کښې راځي :

عن عمران بن حصين قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الحياء خير كله او ان الحياء خير كله فقال بشير بن كعب انا لنجد في بعض الكتب او قال الحكمة ان منه سكينه ووقار لله عز وجل ومنه ضعفاء عاود عمران الحديث واعد بشير مقالته حتى ذكر ذلك مرتين او ثلاثا فغضب عمران حتى احمر عيانه وقال احدثك عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

و تعرض فيه لحديث الكتب ۲ رواه احمد

عمران بن ^{حصين} نثر وايت دي هغه وائي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي چي حيا ٽول خير دي او يابي شڪه حيا ٽول خير دي نو بشير بن كعب وويل مونن پر خينو ڪتابونو اوي اڪم ڪتبني ليدلي دي چي ڇيني دحيا نه سڪون او وقار دي الله تعالى لره او ڇيني ضعف دي نو عمران بيا حديث و وايه او بشير بيا خپله خبره و ڪره تردي چي دا خبره ئي دوه يادري ڇل و ڪره نو عمران داسي پر غصه شو چي سترنگي ئي سري شوي او وئي ويل چي زه درته در رسول الله صلى الله عليه وسلم حديث بيا نوم اوت پڪبني دڪتابونو خبري ڪوي ؟

در رسول الله صلى الله عليه وسلم تخذ وروسته

د هېچا اتباع په مسلمانانو لازمه نده

لکه چې مخکې مويادونه کړه الله تعالى په خپلو
بندگانو خپل اطاعت فرض کړیدی او بياني د خپل رسول
محمد صلى الله عليه وسلم اطاعت فرض کړیدی د رسول الله
صلى الله عليه وسلم تخذ وروسته د هېچا اطاعت په موندنې فرض
نډی بلکې که د رسول الله صلى الله عليه وسلم په مقابل کېنې چا د بل
هر چا خبره ومنله نو هغه گمراه شو او د امر او اطاعت هم
د الله تعالى او د هغه د رسول صلى الله عليه وسلم د اطاعت
لاندې دی او د الله په معصيت کېنې د هغوی اطاعت نشته
بلکې که د الله په معصيت ي امر کاوه بياني نه منل فرض دي
په حديث کېنې راځي :

عن عبد الله بن ثابت قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
والذي نفس محمد بيده لو أصبح فيكم موسى ثم اتبعتموه
وتركتموني لضللتكم ... الحديث " رواه احمد

« عبد الله بن ثابت نه روايت دي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم
فرمايلي دي : قسم دي په هغه ذات چي د محمد نفس دهغه
په لاس كښي دي كه موسى عليه السلام تاسي ته راځي او بيا
مودهغه تابعداري وكړه اوزه مو پرېښودم نو اړومرو
به كمراه شي » .

نود موسى عليه السلام تابعداري سره لدی چي هغه
په غمېږي لکن در رسول الله صلى الله عليه وسلم په مقابل كښي دهغه
منل كمراهي ده نو افسوس دهغه مقلد ینو په حال چي در رسول
الله صلى الله عليه وسلم صحیح حدیث ورته ورسېږي او بیا د مذهب
تقلید كوي او هغه حدیث نه مني نو ایا دا به كمراه نوي
بلکي دا تر ټولو لوی كمراه دی .

همدارنگه حدیث كښي راځي :

عن جابر بن عبد الله رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
لا تسألوا أهل الكتاب عن شيء فإلزامهم لن يهدوكم وقد
ضلوا فانكم بما أن تصدقوا بباطل او تكذبوا بحق فإنه لو كان
موسى حياً بين أظهركم ما حلت له إلا أن يتبعني . رواه احمد

د جابر بن عبد الله رضي الله عنه نه روايت دی هغه وايي چي
رسول الله ﷺ فرمايلي دي :

”دا هل ڪتابون نه دهئڻ شي پوسبتنه مڪوي ڪڪي هغوي
هيشڪله تاسوته سمه لاره نشي بنودلي او هغوي گمراه شوي
دي ڪڪي يابه تاسود باطل تصديق وڪري او يابه دحق
تڪذيب وڪري“ اوڪه موسي عليه السلام ٿر وندی وای
ستاسو مينڻ ڪبني نو هغه ته بل ڪه روا نه وڻي لیدی
چي نه ماتا بعداري وڪري .

او بل روايت ڪبني راڻي چي رسول الله ﷺ فرمايلي دي:
”والذي نفس محمد بيده لو بدلكم موسى فاتبعتموه
وتركتموني لضللتكم عن سواء السبيل ولو كان حيا وادرك
نبوتي لاتبعني“ رواه الدارمي من حديث جابر
قسم دی په هغه ذات چي محمد نفس د هغه په لاس
ڪبني دی که موسي عليه السلام تاسوته راڻيڪاره شي او د
هغه تا بعداري مووڪر اوزه موپر پڻي نودسمي لاري نه
به پي لاري شي؛ اوڪه موسي عليه السلام ٿر وندی وای اونها
نبوت ئي ميند لای وای نوارو مروبہ ئي زماتا بعداري ڪري؟
نو موسي عليه السلام چي پيغمبر وڻي ٿر وندی وای
هغه ته به در رسول الله ﷺ دبعثت ڪنه وروسته د
دبلي چا اطاعت روانه وڻي چا ته به ڪنڻي روا شي .

د تقلید رد

د اتباع الرسول په مخکښۍ ډېر زیات خنډونه دي مخکښی
 ټول نصوص چې د اتباع په هکله ذکر شوي د تقلید رد هم
 پکښی وشو لکن د زیات وضاحت اوتائید لپاره به زه د
 لوستونکو لپاره د تقلید لغوی او اصطلاحی معنی وکړم او
 بیا به د نصوصو په رڼا کړو د علماؤ د اقوالو په تائید د تقلید
 رد وړاندې کړم ، که څه هم مونږ به الله تعالی په قرآني
 نصوصو او نبوی احادیثو سره د بل هر قسم استدلال مخه
 مستغنی کړي یو ، خو یواځې او یواځې د دې لپاره به د علماؤ
 اقوال ذکر کړو چې ځینو ناخبرو لوستونکو ته داسې کاره
 شي چې دا مسأله زمونږ د ځانګړې رای او فکر نتیجه نده بلکې
 ټول حق پرست محققین علماء زمونږ د دې کار وان ملګري
 دي او د تقلید رد لاهدې کبله ضروري ګڼم چې د تقلید په
 سبب په اسلامي امت کښی لوی تفرق او زیاتې شخړې
 او اختلافات رامنځته شوي دي تردی چې خلک د قرآن او

نبوی احادیثوڅخه ډېر لیری شوی دی د ائمه کرامو په
هکله دومره غلو او زیاتی شروع شوی دی چې دهغوې اقوال
بلکې دهغوی څخه لاندې دنوروزیا توخلکو اقوال د قرآن
او حدیث په ځای استعمالېږي او داسې استدال پرې
نیول کېږي چې ته به والی دغه اقوال اسمانی وحی ده عام
خلک د دین سره دومره نا آشنا شوی دی چې دیوه متل او قرآن
ترمنځ یا دیوه شعر او حدیث ترمنځ یا د فقهاؤ د اقوالو او
نصوصو ترمنځ هېڅ تمیز نشته بلکې که چېرته یو چاته په دیني
مسئله کې یو قرآنی ایت یا نبوی حدیث بیان شي نو هغه
به سمدستی د دې په مقابله کې دیوه عالم قول یا د
عبدالرحمن بابا یو شعر پېش کړي. عوام خولاڅه چې
ډېر علماء موند داسې لیدلي دي چې کله ورته یو حدیث وویل
شي نو هغه په ډېر غضب سره د حدیث د نه منلو لپاره
د خلکو اراء او اقوال وړاندې کړي نو موند حیران یو
چې دوی پدې نه پوهېږي چې د نص په مقابله کې نورڅه
دلیل نشي کېدای او که سره د پوهې داسې کوي :

فان كنت لاتدری فتلك مصیبة

وان كنت تدري فالمصیبة أعظم

که نه پوهېږي او داسې کوی نو دا هم یو مصیبت دی او که
پوهېږي او سره د پوهې داسې کوي نو بیا خود ډېر لوی مصیبت

دی .

د تقلید لغوي معنی :

تقلید د تفعیل د باب څخه مصدر دی او د "قلادة" د مادي څخه اخيستل شوی دی ، قلادة هغه غاړه که او غړ وندی ته ویل کېږي چې د ځناورو او چار پايانو په غاړه کېښي اچول کېږي نو تقلید په لغت کېښي غړ وندی په غاړه کېښي اچولو ته وایي لکه د حدیثو په کتابونو کېښي "باب تقلید الغم" یا "تقلید الابل" راځي یعنې د حج په مناسکو کېښي هغه د هدیي څاروي په غاړه کېښي غاړه که اچول او غړ وندی اچول .

د تقلید اصطلاحی معنی :

تقلید په اصطلاح کېښي دیو چا خبره ېې د بېله منلو ته وایي ، لکه چې امام ابن القيم د تقلید اصطلاحی معنی داسی را نقلوي "التقلید معناه فی الشرع الرجوع إلى قول لاجحة لقائله علیه وذلك ممنوع منه فی الشریعة والإتباع ما ثبت علیه حجة " .

اعلام الموقعین ج ١ ص ١٧١
٢٠

د تقلید معنی په اصطلاح کښې دا ده چې یو داسې قول او خبرې ته رجوع کول دي چې دهغه ویونکی ته پرې دلیل نه وی او دا په شریعت کښې منع دی او اتباع دی ته وایي چې دلیل پرې ثابت وی» ملا علی قاری حنفی په خپل کتاب شرح قصیدۀ امالی ^{۳۴} کښې لیکي .

«والتقليد قبول قول الغير بلا دليل فكأنه لقبوله جعله قلادة في عنقه»

«تقليد د بل چا خبره منل دی بی دلیل، نو دا ددی د قبول له کبله داسې شو لکه دا خبره یې یوه غاړه کی او غړوندې کړ او په خپله غاړه کښې یې واچاوه»
همدارنگه مسلم الثبوت کښې راځي:
«التقليد العمل بقول الغير من غير حجة»

«تقليد د بل چا په خبره یې دلیل عمل کول دی»
مختصر ابن حاجب د تقلید معنی داسې کوي:

^{۳۳} «التقليد العمل بقول غيرك من غير حجة - مختصر ابن حاجب»
تقلید دی ته وایي چې ته د بل چا په خبره یې دلیل عمل وکړې .
همدارنگه .

تقلید ته علم نه ویل کېږي او مقلد ته عالم نه ویل کېږي

لکه چي امام ابن قيم رحمه الله د علماؤنڅه دا قول را نقلوي :
 « أجمع الناس على أن المقلد ليس معدوداً من أهل العلم
 وأن العلم معرفة الحق بدليله » . اعلام الموقعين ص ١٧
 « خلکو پدې اجماع کړيد ه چي مقلد په علماؤ کښي نه شمېرل
 کېږي العلم د حق معرفت دی په خپل دليل باندی .
 په قرآن کریم کښي داسي آيتونه ډېر زیات دي چي علماء په
 هغې باندې د تقلید په رد کښي استدلال کوي ،
 الله تعالی فرمائي : اتخذوا احبارهم ورهبانهم ارباباً
 من دون الله الآية * (التوبه - ٣١ -)
 ډوی (مشرکانو) خپل علماء او پيران په ربوبیت نیولی
 د الله نه سوا ۲ -

دغه آیت چي کله عدی بن حاتم د رسول الله ﷺ څخه
 واورېده نو ددې په تفسیر کښي یې د رسول الله ﷺ
 څخه پوښتنه وکړه چي مونږ خو ئي عبادت ندی کړی
 نو رسول الله ﷺ ورته وفرمایل :
 « أليس يرمون ما أحل الله فتحرمونه ويحلون ما حرم الله
 فتحلون »

ایا داسي نه وو چي هغوی به هغه څه حرام کړل چي الله
 حلال کړي وو نو تا سوبه حرام کښل او هغوي به هغه څه حلال

کړې چې الله حرام کړې ؤ نو تاسو به حلال ځم؟
 عدی بن حاتم وویل چې همداسې وه نور رسول الله صلی
 الله علیه وسلم ورته وویل :

«فتلك عبادتهم» - «همدا دهغوی عبادت ؤ» -

سراوه احمد والترمذی .

نور دی نه معلومه شوه چې یهود او نصاراؤ د خپلو علماؤ
 بې دلیله تقلید کړې ؤ او همدغه تقلید شرک دی او
 کوم مقلد چې د چا تقلید کړی هغه یې په ربوبیت ونيوه .
 او الله تعالی فرمایي :

وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ
 مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِمْ
 مُّقْتَدُونَ هـ سورة زخرف ٢٣ -

«او همدارنگه مونږ تا نه مخکې په هېڅ يوه کلی کېنې ويره ونکې
 ندی لېږلي مگر هغو عياشو خلکو ويل چې مونږ خپل پلاران
 په يوه دين موندلی دی او مونږ دهغو د قدمونو پسې اقتدا
 کوو» او د پلارانو تا بعداری يې بې دلیله دوحی په
 مقابل کېنې کوله -

او الله تعالی فرمایي :

إِذْ تَبَرَأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَىٰ الْعَذَابَ

وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابَ . وَقَالَ الَّذِينَ التَّبِعُوا لَوْلَا
لَنَا كَرَّةٌ فَنَتَّبَرُ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّأْنَا كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ
أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ

سورة البقرة ۱۶۶-۱۶۷-

کله چې بيزار شي هغه کسان چې تا بعدلری يې شوی
ده د هغو کسانو نه چې د دوی تا بعدلری يې کړيده او عذاب
وگوری او ټولی وسيلي پرې ختمی شي. او هغه کسان به
وایي چې د نورو تا بعدلری يې کړيده کاش چې مونږ يوځل
دنيا ته واپس شوی وای نو د دوی (مشرانو) څخه به داسې
بيزار شولکه چې مونږ نه بيزار شوی دی همدارنگه الله
دوی ته خپل عملونه وړبنايي چې په دوی باندې به افسوس
وی او دوی به دا ورڅخه نه وځي»-

او الله تعالی فرمائي:

وَإِنَّا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا
حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءُنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ»

سورة المائدة - ۱۰۴-

او کله چې دوی ته وویل شي چې راشی هغه کتاب ته
چې الله رالېږلی او رسول ته نو وایي چې مونږ ته هغه څه

بس دی چي خپل پلاران موپرې موندلی دی. اگرکه ددوی
پلاران په هېڅ شي نه پوهېږي او نه په هدایت دي،
او الله تعالی فرمایي:

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَ

سورة الاحزاب ۷۷

او وبه وایي چې ای سربه مونږ دخپلو سردارانو او
لویانو منلی و نو مونږ څخه یې سمه لاره ورکه کړیوه
علامه شنقيطی ددی ایت لاندې لیکي:

ومثل هذا في القرآن كثير من ذم تقليد الآباء والرؤساء
وقد احتج العلماء بهذه الآيات في ابطال التقليد ولم
يمنعهم كفر اولئك من الاحتجاج بها لأن التشبيه لم يقع من
جهة كفر احد هما وإيمان الآخر وإنما وقع التشبيه بين
التقليديين بغير حجة للمقلد كما لو قلد رجل مكفراً فقلد آخر
فأذنب وقلد آخر فسأله دنياه فأخطأ وجهها كان كل واحد
ملوماً على التقليد بغير حجة *

تفسير اضواء البيان ۲۹۱/۲

پدې ډول دپلرونو او مشرانو دتقليد بدي په قرآن
کریم کښی ډېره زیاته ده.

دتقليد په باطلولو علماؤ پدې آیتونو دلیل نیولی دی او

دهغه مخکښو کفر علماء پدی ایتونډ دلیل نیولو څخه نندی منعه
 کړي ځکه چې تشبیه پدی کښی نده چې یو کافر او بل
 مسلمان دی بلکې تشبیه دهغه مقلدینو په منع کښی واقع
 شوې ده چې دخپل مشر بی دلیل له منل کوي ، اودا داسی ده لکه
 یوسری تقلید وکړي نو کافر شي بل تقلید وکړي
 گناهکار شي او بل د دنیا په کار کښی تقلید وکړي نو هغه د
 صحیح طریقې څخه خطاشی نودا هر یو په بی دلیل له تقلید
 باندی ملا مت دی .

تقليد کله شروع شو

رسول الله صلى الله عليه وسلم چې کوم پېر پو ته خير القرون ويلي
دی یعنی په اولنيو درې پېر پو کښي تقليد هېڅ وجود نه لاره
بلکې ديني مسائل به د قرآن او احاديثو څخه زده کېدل او په
هغې به عمل کېد. د کوم عالم څخه به چې چاد کومې مسئلې په
هکله پوښتنه وکړه نو هغه به د کتاب الله، اوسنة الرسول
(قرآن او حديث) په استدلال جواب ورکاوه او د خلکو
رايو پسې تلل نه و.
محدث دهلوي شاه ولي الله وايي:

ما علم ان الناس قبل المائة الرابعة غير مجتمعين على
التقليد الخالص لمذهب واحد يعينه

حجة الله البالغة ص ۳۴۱

"پوه شه چې د څلورمې صدي نه مخکښي خلک د يوه
خاص مذهب په تقليد باندې نه وورا ټول شوي."

همدارنگه شاه ولی الله په خپله رساله الانصاف^۱ کښي ليکي :

« علم أن الناس في المائة الأولى والثانية غير مجتمعين
على التقليد لمذهب واحد بعينه .
پوه شل چې په اوله او دوهمه هجري پېړۍ کښي خلک
ديوه شخص په تقليد راټول نه وو .
شيخ خجندی وايي :

فالسلف لا يعرفون ذلك وكانوا لا يقلدون إلا صاحب
الشرع^{صلى الله عليه وسلم} وقد صرح اجماع الصحابة^{والتابعين}
وتابعيهم باحسان من السلف الصالحين على المنع من
أن يقصد انسان إلى قول بعينه فمن اخذ بجميع اقوال
أبي حنيفة او جميع أقوال مالك او اقوال الشافعي او جميع
أقوال أحمد او غيرهم ولم يعتمد على ما جاء في الكتاب
والسنة فقد خالف اجماع الامة كلها واتبع غير سبيل

المؤمنين . هدية السلطان^{صلى الله عليه وسلم}

سلف صالحين دا تقليد نه پېژني او د صاحب الشرع يعني رسول
الله^{صلى الله عليه وسلم} څخه غير د بل چا تقليد يي نه کاوه او د سلف صالحينو
يعني صحابه و تابعينو او تبع تابعينو اجماع صحيح ثابت ده چې
هغوی دا کار منع کاوه چې يو انسان يواځي د يوه شخص قول

پسی روان وی نو چا چې د ابو حنیفه ټول اقوال واخیستل
یا یې د مالک ټول اقوال واخیستل یا یې د شافعی ټول
اقوال واخیستل، یا یې د احمد ټول اقوال واخیستل او یا یې
د بل چا ټول اقوال واخیستل او په هغو احکامو یې اعتمادونه
کړ چې په کتاب او سنت (قرآن او حدیثو) کې یې راغلي
دي. نو دغه شخص د ټول امت د اجماع څخه مخالفت وکړ
او د مؤمنانو ته پرته د بلې لارې تابعداري یې وکړه.

علامه نجندی لیکي:

وهذه المذاهب أمور مبتدعة حدثت بعد القرون الثلاثة.

هدیت السلطان صلی

او دا مذاهب د بدعت کارونه دي چې د درې صدیو
(پیړیو) څخه وروسته پېدا شوي دي.

امام ابن قیم رحمه الله د تقلید او مقلدینو په هکله

داسې وایي:

وانما حدثت هذه البدعة في القرن الرابع المذموم
على لسان رسول الله صلى الله عليه وسلم، فالمقلدون لم يتبعوا
في جميع ما قالوه يبيحون به الفروج والدماء والاموال ويعرّفونها
ولا يدرون اذ لك صواب ام خطأ على خطر عظيم ولهم
بين يدي الله موقف شديد يعلم فيه من قال على الله ما لا

يعلم انه لم يكن على شيء .

اعلام الموقعين ۱۸۹

داد تقليد بدعت خلورمی صدی چي رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته بده پيږي ویلی د دی څخه وروسته پيدا شوی نومقلدين دخپلو مشرانو په ټولو اقوالو زجونه (د بحثو عورتونه) او ویني او مالونه روا کوي، او نارواکوي او پدي نه پوهېږي چي دا خبره صحيح ده او که خطا ده. او دوی په دی کارونو سره په یو لوی خطر کېږي واقع شوی دی. او دوی لپاره د الله په مخ کېږي ډېر سخت مقام دی چا چې په الله هغه څه ویل چې پرې نه پوهېده بیا به په دی پوه شي چې مونږ په هېڅ دلیل نه و. علامه شنقيطي په خپل تفسیر اضواء البیان کېږي لیکي:

فتقلید العالم المعین من بدع القرن الرابع ومن يدعی خلاف ذلك فلیعین لنا رجلاً واحداً من القرون الثلاثة الاول التزم مذهب رجل واحد معین ولن یستطیع ذلك أبداً لأنه لم یقع البتة .

تفسیر اضواء البیان ۴۸۸-۴۸۹

دیوه معلوم او ټاکلی عالم تقلید کول دخپلورم قرن

د بدعاتو څخه دی او که څوک د دی خلاف دعوه لری نوموړې ته دی ددری اولنیو هجری پیړیو نه یو سړی راپه گوته کړی چې هغه دیوه ټاکلی سړی د مذهب تقلید په ځان لازم کړی وی، او دا کار هېڅکله نه شي کولی ځکه چې داسې هېڅ شوی نه دی».

همدارنگه نور د پریات علماء لیکي چې تقلید یو بدعت دی چې د خپل القرون څخه وروسته پېدا شوی دی نوزده هغه مقلدینو څخه پوښتنه کوم چې هغوی دین په څلورو مذهبونو کښې محصور او محدود کښي او دیوه تا بعداری اسلام کښي بلکې د اوسنی زمانې ځینو مقلدینو دا هم لیکلي دی چې «بی مذهب ډله مسلمان کېدای شي» نو زه ورته وایم چې د دغه مذهبونو د پېدا کېدو نه مخکښې او د رسول الله صلی الله علیه وسلم د وفات نه وروسته خلک د چا په مذهب وې آیا هغوی مسلمانان و او که نه صحابه کرام، تابعین او تبع تابعین د چا په مذهب و آیا هغوی مسلمانان و او که نه؟ آیا هغه امام چې ته یې تقلید کوی هغه د چا په مذهب و؟ د هغه پلار د چا په مذهب و آیا دغه ستا امام او د هغه پلار مسلمانان و او که نه؟ که د دی ټولو سوالونو ځواب دا وی چې دغه خلک

ټول مسلمانان ؤ نو بيا تا دغه فتوى په كوم دليل او كوم
جرات سره په دغه ټولو مخكښم او وروستنيو خلكو
ولكوله ايا د الله نه نه وېرېږي ؟ ايا په قبر كښې به تا
څخه دا پوښتنه كېږي چې ته د چا په مذهب وي ايا د
قيامت په ورځ به تا څخه دا پوښتنه كېږي چې تا ولي د
فلاني امام خبره نه وه منلې ؟ او كه تا څخه به دا پوښتنه
كېږي چې ايا تا د الله تعالى او دهغه در رسول صلى الله عليه
وسلم خبره منلې وه او كه نه ؟ - ضرور به داسې يوه ورځ
راځي چې ته اوس تا په څېر نور ډېر رانده مقلدين به د الله
په مخ كښې ولاړ وي او الله تعالى به در ته وايي چې په
كوم دليل دى حلال او حرام جوړ كړى ؤ ؟ په كوم دليل
دى د يوه غېر معصوم خبره منلې وه ؟ او په كوم دليل
دى دغه غېر معصوم در بوبيت او رسالت در چې ته
رسولاي ؤ ؟ ولي دى زما د در لېږل شوى رسول خبره
نه وه منلې ؟ ايا ماته نه ؤ ويلى چې : مَا أَتَاكُمُ الرَّسُولُ
فَخُذُوهُ وَمَنْ نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا « ايا ماته سوله نه ؤ ويلى
چې » لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ .

نور راشه اى مقلده اوس دى وخت دى الله څخه دخپلو
تېرو اعمالو مغفرت وغواړه او په اخلاص سره توبه وباسه

اویواخی د الله تعالی کتا او دهغه درالهی پلى شوی اخری رسول
محمد صلی الله علیه و آله د احادیثو پیروی و کړه او د فلان او
فلان خبری پرې ده دهغه ورځی څخه مخکینی د ځان د خلاصون
په فکر کینی شه چې هلته به بیا نه دنیا ته راتلل وي او نه به بیا
پېنېماني څخه فائده لري .

امام ابن قیم الجوزیة په خپل کتاب اعلام
الموقعین کښې د څلورمې صدۍ په هکله داسې وایي:
«وكان دين الله سبحانه وتعالى أجل في صدورهم، و
اعظم في نفوسهم، من ان يقدموا عليه رأياً او معقولاً
او تقليداً او قياساً».

اعلام الموقعین ص ۱۱

دهغو په سینو کښې د الله تعالی د دین دی نه چېر
لور مقام و او دهغوی په زړونو کښې د دې نه چېر لوی
و چې په دې دین باندې رایه، عقلی امور، تقلید او یا
قیاس مخکښې کړي .

نود دی نه معلومه شوه چې تر څلورمې صدۍ پورې
تقلید نه و بلکه امام ابن قیم د څلورمې صدۍ د علماؤ د
اتباعو د اولنی پر اړه په هکله هم داسې وایي:

« زاهدین فی التعصب للرجال واقنین مع الحجة والاستدلال

یسیرون مع الحق آیین سارترکا شیده «اعلام الموقعین ص ۱۲۱

«هغوی د سر و لپاره د مذهبی تعصب څخه ځان ساته
او د حجت او دلیل سره ولاړ ؤ د حق سپر لږه بهر چې هر څو
ته روانی وی هغوی به هماغه لور ته تلل»

یعنی دا به یې نه ویل چې زما امام او مقتدا داسې
ویلی دی نو زه به همدا منم او د بل چا به نه منم اگر
چې د بل چا خبره د حجت او دلیل په اساس حق
وی بلکه هر چا به چې ورته حق وویل هغه به یې منل
داسې نه ؤ لکه زموږ د زمانې مقلدین چې حق ورته څرگند
شي او خپله پرې هم اعتراف وکړی لکن مذهبی تعصب پرې
دومره غالب وی چې هغه حقه خبره نه مني او هغه د مذهب
خبره یې ټینګه کړې وی. د مثال په توګه به زه تاسو
ته د حنفی مذهب د یوه متعصب مقلد خبره را نقل کړم:

محمود حسن بن ذوالفقار علی الدیوبندی په ترمذی

باندې تقریر لیکلې دی په هغه کښې یوه مسئله دا ده چې:
عبد الله بن عمر وائی رسول الله صلی الله علیه وسلم
فرمایلی دي:

«البيعان بالخيار ما لم يتفرقا» رواه البخاری ومسلم و ابو
داؤد والترمذی واللفظ له.

« اخیستونیکی او خرڅونکی ترهغه پورې څیار لري چې تر
خو جدا شوی نه وی. »

پدې کښې اختلاف دی امام احمد، امام شافعی او عام
محدثین وایي چې د دی تفرق څخه مراد تفرق بالأبدان دی
یعنې بايع او مشتري ترهغه پورې اختیار لري ترڅو
چې د هغه ځای څخه تللی نه وی. او ابوحنیفه وایي ددې
تفرق څخه مراد تفرق بالكلام دی یعنې کله چې بايع وویل
چې ما په تا خرڅ کړې او مشتري وویل چې ما اخیستی نو
بیا اختیار نه لري.

د دې حدیث راوی عبداللہ بن عمر رضی اللہ عنہما
د عمل څخه د محدثینو د مذهب تأیید کړې ځکه چې هغه
په کله څه شی واخیست او یا به یې خرڅ کړ نو هغه ځای
څخه به روان شو د دی لپاره چې بیع واجب شی لکه دا عمل
یې امام ترمذی په ۳۳۶ کښې ذکر کړی دی. همدارنګه نور
ډېر زیات احادیث په دی دلالت کوي چې مراد د تفرق
څخه تفرق بالأبدان دی. او عجیبه خبره خودا ده چې
د احنافو دا مذهب دی چې راوی کله د روایت څخه خلاف
وکرې نو د هغه راوی به عمل اخیستل کړې. او راوی
چې د کوم حدیث روایت کړې دی هغه به پرېښودل کړې

او دا اصل هم غلط دی حُکْمه چي مونږ د رسول الله صلی
 الله علیه وسلم په اتباع مأمور یو نه د بل چا په اتباع.
 او د همدی فاسد اصل په اساس احنافو د ډیرو
 زیاتو احادیثو خلاف کړي دی چي د هغی ذکر اوس
 د بحث څخه مونږ لیري کوی.

لکن د دی سره سره هم پدې ځای کښي احنافو
 د مذکور حدیث او د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما د عمل
 خلاف کړي دی. نو محمود حسن دیوبندی پدې
 حدیث باندې د ډېر بحث نه وروسته داسې لیکي:
 «فالحاصل ان مسألة الخيار من مهمات المسائل و
 خالف أبو حنيفة فيه الجمهور وكثيراً من الناس من
 المتقدمين والمتأخرين صنفوا رسائل في ترديد مذهبه
 في هذه المسألة ورجح مولانا شاه ولي الله المحدث دهلوي
 قدس سره في رسائل مذهب الشافعي من جهة الأحاديث

والنصوص وكذلك قال شيخنا مد ظله يترجح مذهبه وقال
 : الحق والإنصاف ان الترجيح للشافعي في هذه المسألة
 ونحن مقلدون يجب علينا تقليد امانا ابى حنيفة». تقرير
 الترمذی - لمحمود حسن الديوبندی ص ٣٥ مل ٣٦ «حاصل
 دا دی چي د څيار مسئله د ډيرو مهمو مسائلو څخه ده

او ابوحنيفه پدې كېنې د جمهور ورو علمائو او د مخكښو او
 وروستنيو ډېرو خلکو خلاف كړې او پدې مسئله كېنې
 مخكښو او وروستنيو ډېرو علمائو د ابوحنيفه د مذهب
 په خلاف او تردید كېنې ډېرې رسالې ليكې دي. او محدث
 دهلوی شاه ولی الله هم پخپلو رسالو كېنې د احاديثو او
 نصوصو له امله د شافعي مذهب ته ترجیح وركړې. او هلكه
 نومونې استاذ هم ويلي دي چې د شافعي مذهب صحيح دی
 او ويلي يې دي چې حق او انصاف دا دی چې پدې مسئله
 كېنې ترجیح د شافعي طرفته ده. لکن مونږ مقلدين يو او
 مونږ باندې د خپل امام تقليد واجب دی..»

نو دا څومره د افسوس خبره ده چې يو سړی

احاديث او نصوص، حق او انصاف پرېږدي
 او د مذهب پسې مخي كې دارنگه تقليد شرك نه وي نو اخر شرك
 به څه وي..

او ددې تقليد د مرض سبب او علت دا دی چې د
 قرآن او حديثو څخه دغه علمائو خلك ليري كړي دي د فقهاؤ
 اقوال او ديونان فلسفي يې دين ځېنې او قرآن او حديث
 يې شاته غورځولي نو همدغسې علمائو ته يو حق پرست عالم
 داسې وايي:

ايها علماء الهند طال بقاءكم
وزال بفضل الله عنكم بلاءكم
رجوتم بعلم العقل فوز سعادة
وأخشى عليكم ان يخيب رجاءكم
فلا في تصانيف الاثير هداية
ولا في اسرار ابن سينا شفاءكم
ولا طلعت شمس الهدى من مطالع
فأوراقها ديجوركم لاضياءكم
ولا كان شرح الصدر للصدر شاه
بل ازداد منه في الصدر صداءكم
وبازغة لاضوء قيها اذا بدت
واظلم منها كالليالي ذكاءكم
وسلمكم مما يفيد تسفلا
ليس به نحو العلى ارتقاءكم
فها علمكم يوم المعاد بنافع
فيا ويلتى ما ذا يكون جزاءكم
أخذتم علوم الكفر شرعاً كأنما
فلاسفة اليونان هم انبياءكم

مرضتم فزدم علة فوق علة

تداووا بعلم الشرع فهدو داءكم

صباح حديث المصطفى وحسانه

شفاء عجيب فليزل منه داءكم

ترجمه:

ای دهند علماؤ د پړ وخته پورې ژوندی اوسی
 اود الله په فضل دی تاسو نه ستاسو بیماری لیری شي
 د عقل په علم باندې دا خرت د نیک بختی امید لری، او
 ویرېږم چې ستاسو دا امید به برباد شي، نه دا تیر په
 تصانیفو کېنې هدایت شتر، او نه د ابن سینا په بندیخانو
 کېنې، د هدایت لمر د مطالعو څخه نه دی ختلی، ددی
 کتابونو پانې تالپاره تیاری دی او رڼا نده، «صدر شری
 کېنې د سینی پراخی نشته، بلکې ستاسو سینو کېنې له
 دی نور هم درد زیات شو، کله چې دا کتابونه د شمس باز
 ښکاره شي نو هېڅ رڼا پکېنې نه وی، او د دی نه هم د شپې
 غوندې ستاسو دکاء زیاته تیاره ده، او سلم کتاب نور
 هم را ښکته کول کوی، او پورته خواته تاسو نشي پورته
 کولای، نو د قیامت په ورځ دا ستاسو علم تاسو ته هېڅ

فائده ندرستوي، توهای افسوس چي ستا سوبه خه جزاء
وي، تاسو د کفر علومونه شرعه جوړه کړې ده، داسې
ښکاري نکه چي ديونان فلاسفه ستاسو انبياؤ وي».

تاسو ناجوړه شوي ياست او مريضو مو د پېر شوي دي، نو
د شرعي پېه علم دواؤ وکړې چي دا ستاسو دارو دي
د رسول الله صلي الله عليه وسلم صحيح او يا حسن احاديث
يوه عجيبه شفا ده نو پېر همدې دي ستاسو مرض ليري
شي.

خه عجيبه دارو يې روحي بيمارانوته وښودل نور اچي
اي دشرك، تقليد او بدعت بيمارانو پېر قرآن او حديثو باندې
د خپلو روحي امراضو دارو وکړي.



د تقلید رد د سلف صالحینو څلور واما مانو

او نور د امت علماؤ د اقوالو په تأیید

ټولو سلف صالحینو، څلور و مشهور واما مانو او داسلامي
امت نامتو علماؤ د تقلید رد کړی دی چې د هغوی ځینی
اقوال به د نمونی په شکل زه لوستونکو ته را نقل کړم.
په یوه روایت کښی راځي:

عن ابن عباس قال ليس منا أحد الا يؤخذ من قوله ويبيع
غير النبي صلى الله عليه وسلم. رواه احمد
د عبدالله بن عباس رضی الله عنه نه روایت دی هغه وایي
چې زموږ نه هېڅ یوکس نشته مگر د هغه څیڅی خبره به اخیستل
کېږي او ځینی پر پری بنوول کېږي غیر د نبی کریم صلی الله
عليه وسلم څخه.»

همدارنگه

عبد الله بن مسعود رضی الله عنه وایي:

لا يقلدن أحدكم دينه رجلاً ان آمن آمن وان كفر كفران
لا أسوة في الشر « اعلام الموقعين ١٧٦ تفسير اضواء البيان ٤٩٤
٧٢٢
ستاسو یوکس دی په دین کښې دیوه سړي څخه تقلید

نه کوی چي که هغه ايمان را وړې نو دا هم ايمان را وړې
او که هغه کافر شو دا هم کافر کېږي ځکه چي په
شرکي تا بعداري نشته هـ . شيخ الاسلام ابن تيمية وايي:
وهؤلاء الأئمة الاربعة رضي الله عنهم قد نهوا الناس عن تقليدكم في كل ما يقولونه
بجموع فتاوى مآلک - دغه څلور امامان دي چي خلک يې د دوی په هر
څېره کېني د تقليد څخه منع کړي دي -
امام ابن قيم وايي :-

وقد نهى الأئمة الاربعة عن تقليدكم و ذموا من أخذ
اقوالهم بغير حجة " اعلام الموقعين ص ١٨٢ .
څلور و امامانو (ابو حنيفة، مالك، شافعي او احمد)
د خپل تقليد څخه خلک منع کړي دي او چا چې د
هغوی اقوال يې دليله واخيستل هغه نه امامانو بد
ويلى دي -

علامه شنقيطي وايي :

اعلم أن الأئمة الاربعة رحمهم الله متفقون على منع
تقليدكم التقليد الاعمى الذى يتعصب له من يدعون
انهم اتباعهم ولو كانوا أتباعهم حقاً لما خالفوهم
في تقليدكم الذى منعوا منه ونهوا عنه

تفسير اضواء البيان ص ٥٣٩ - ٧

ۛ پوءِ شه جي ڏور امانان رحمهم الله دهغوى دتقليد
 په منع متفق دى داسي رهوند تقليد جي ځيني هغه متعصبين
 خلك يي كوى او دا دعوه لري جي مونږ ددى امامانو
 تابعدار يو، نو كه دوى دهغه امامانو په حقه تابعدار
 وای دوى به دهغوى داسي خلاف نه وکړي چې
 هغوى تقليد منع کړي دي او دوى يي تقليد کوي. ۛ
 امام ابو حنيفه وايي:

لا ينبغي لمن لم يعرف دليلى ان يفتي بكلامى

حجة الله البالغة ۛۛۛ

ۛ چاته دامناسب ندي جي نه ما دليل يي نه وي پيژند
 او نه ما په خبره فتوى ورکړي. ۛ

نو اوسنى حنفیان دامام ابو حنيفه ددى قول نه
 مخالف دى ځكه چې دهغه دلائل ورته په ډير وځايو
 کښي معلوم نه وي او دهغه په مذهب فتوى ورکوي.
 امام ابو حنيفه وايي:

اذا قلت قولاً وكتاب الله يخالفه فاتركوا قولى لكتاب
 الله. ۛ

كله جي ما څه خبره وکړه او د الله د کتاب نه مخالفه
 وه نو نه ما خبره د الله کتاب لپاره پرېږدى. ۛ

هغه وويل :

چا ورتہ وویل: کہ دصحابہ ؓ قول ییٰ مخالف ؓ۔

هغه وریل:

او دهغه حنفيانو په حال زيات افسوس دی چې صحيح حديث ورته ورسېږي خو بيا هم د امام ابوحنيفه خبره نه پرېږدي هغه ورته وايي چې ما پرېږدی او دوی وايي چې نه موږ به تا نه پرېږدو.

امام ابوحنیفہ والی:

«إياكم والقول في دين الله تعالى بالرأى وعليكم بإتباع السنة فمن خرج عنها ضل»

الميزان الكبرى للشعراني ص ٨٧
١٧٢٧

«تاسو ڄاڻن ۽ ساقی، د الله تعالیٰ په دین کښې درایی نه

اوتاسو هرو مرو د سننو اتباع و کړی او څوک چې د سننو
څخه وو تگمراه شو .

امام مالک وایي :

ثُمَّ اَمَّا الْاِرَادُومَرْدُوْدُ عَلَيْهِ الْاَصْحَابُ هَذَا الْقَبْرِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَتَحَ الْمَجِيدُ مَنَاحَ

« زموږ نه هېڅ يو کس نشته مگر هغه باندې خپله

خبره بېرته واپس کړې او نه منل کړې غير د

ددې قبر والانه يعنې د نبی کریم صلی الله عليه وسلم قبر

تړي اشاره وکړه . »

امام مالک وایي :

« اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ اُخْطِئُ وَاُصِيبُ فَاَنْظُرُوْا فِیْ رَأْيِیْ فَکُلُّ مَا

وَافَقَ الْکِتَابَ وَالسُّنَّةَ فَخُذُوْهُ وَکُلُّ مَا لَمْ یُوَافِقْ

الْکِتَابَ وَالسُّنَّةَ فَاتْرُکُوْهُ » تفسیر اضواء البیان ۷۶-۷۷ .

« بې شکه زه بشریم کله خطا کړم او کله

حق ته رسېږم نو زما رایه وگورئ زما هره رایه

چې د قرآن او حدیثو سره موافقه وه نو وایي خلی

او کومه چې د قرآن او حدیثو سره هوافقه نه وه نو

پری یې بډی . »

امام شافعی « وایي :

مثل الذي يطلب العلم بلا حجة كمثل حاطب ليل يحمل
حزمة حطب وفيه افعى تلدغه وهو لا يدري».

اعلام الموقعين ص ۱۸۱

۳-۴

« دهغه چا مثال چي د پې د ليله علم طلب كوي د
هغه چا په شان دي چي د شپې خاشاك راټولوي يوه
كيدى راواخلي او په هغې كښې ماروې هغه يې
وچيچي او دا پرې نه پوهيږي».

همدارنگه وايي:

اذا صح الحديث فهو مذهبي» تفسير اضواء البيان ص ۱۸۵
«كله چي حديث صحيح ثابت شونو همدارنگه مذهب دي».

همدارنگه امام شافعي وايي:

«أجمع المسلمون على ان من استبانته سنة رسول الله
صلى الله عليه وسلم لم يكن له ان يدعها لقول احد من

الناس» . اعلام الموقعين لابن القيم ص ۲۰۰

مسلمانانو پدې اجماع كړې ده چي چاته د رسول الله
صلى الله عليه وسلم سنت ښكاره شونو هغه ته داروانده چي دغه
سنت په خلكو كښې د يو چا د قول له امله پرېږدي».

امام شافعي وايي:

«اذا صح الحديث بما يخالف قولى فاضربوا بقولى الحائط»

ولذا رأيت الحجة موضوعة على الطريق فهي قولى .

مجموع فتاوى ص ۳۱۱

”کله چي صحيح حديث راغي اوز ما بقول مخالف و نوز ما خبره
په ديوال وولي اولکله چي تادليل وليد چي په لاره کښي اېښي و
نوهمدغه زما قول دی .“

امام احمد وائي :

”لا تقلدني ولا تقلد مالكا ولا الثوري ولا الأوزاعي و
خدمن حيث أخذوا .“

وقال : ”من قلده فقه الرجل ان يقلد دينه الرجال .“

اعلام الموقعين ص ۱۸۴ . مجموع فتاوى ص ۳۱۱

دما تقلید هم مړکوي اود مالک سفیان ثوري او اوزاعي
تقلید هم مړکوي اود هغه ځای څخه دين واخله چي هغوی
اخیستی (قرآن او حدیث وڅخه) او وائي چي ”دیوه سړی د
ناپوهی او فقاہت دکموالی څخه دا هم ده چي خپل دين دسړیونه
تقلیدوي .“

امام احمد وائي :

عجبت لقوم عرفوا الإسناد وصحته ويذهبون إلى رأى
سفيان والله تعالى يقول : ”فليحذر الذين يخالفون عن

أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم. أتدري
ما الفتنة ؟ الفتنة الشرك . لعله إذا رد بعض قوله أن
يقع في قلبه من الزيف فيهلك ۲ فتح المجيد ص ۲

۴ زه هغه قوتنه تعجب ڪوم چي سند او دسند صنعت
ي پڙندلي دي او بياد سفيان راي پسي ڄي او الله تعالى فرمائي:
هو مرودي و وهر پري هغه ڪسان چي در رسول الله ﷺ
د طريقي او حڪم ختم مخالفت ڪري چي دويته به فتنه ورسپري
او يا به ورته دردناڪ عذاب ورسپري ۵ ايات پوهپري چي
فتنه خشي دي ؟ فتنه مشرڪ دي .
ڪپڙاي شي چي در رسول الله ﷺ ڄيني خبري رد ڪري
(قبولي او عملي ۾ نڪري) نودده يه زره ڪبني به ڪوب والي پيدا
شي او هلاڪ به شي ۶

نودا هغه خلور امامان دي چي ددوي مقلدين ٿي په هر ختم
ڪبني تقليد ڪوي ڪه صريح نص دقرآن ڪريم او صحيح حديث
هم راشي او ددوني د امام خبره ددغه نص ختم مخالفه وي نودوي
نص پر پري او د امام خبره اخلي او يا د امام نه د پرولاندي
خلکو خبره اخلي . لکچي صاوي ويلي دي چي زمونڊ د امام
خبره دقرآن ڪريم يا حديث او يا د اجماع ختم هم مخالفه وي نو
مونڊ به دادر پواره پر پري دو او د امام خبره به اخلو . نو همدغه

تقليد شرک دی اود همدی تقلید شخه مونزه خلور وارو
امامانومنع کړي یو . همدارنگه داسلامی امت نورو
علماؤهم تقلید منع کړیدی .

ابو عبد الله بن خواز منداد البصري وائی ؛
والتقليد في دين الله غير صحيح وكل من اوجب الدليل
عليك اتباع قوله فأنت متبعه والا اتباع في الدين مسموع
والتقليد ممنوع . اعلام الموقعين ١٧٨ ج ١

دالله په دین کښی تقلید صحیح ندی او هر هغه څوک چې
په تاباندی دلیل د (قرآن او حدیث) شخه دهغه د قول اتباع
لازمه کړي نوته دهغه متبع یی او اتباع په دین کښی
رواده او تقلید منع دی .
عبد الله بن معتمر وائی ؛

* لا فرق بين بهيمة تنقاد و انسان يقلد .

تفسير اضاء البيان ٤٩٤ ج ١ اعلام الموقعين ١٧٨ ج ١
* دهغه حیوان او چارپای په منځ کښی چې پری پکښی وي
او څوک یی راسنکارزي اود هغه انسان چې تقلید کوي هېڅ
فرق نشته .

ابن عبد البر دمزی قول داسی را نقلوي ؛
* يقال لمن حكم بالتقليد هل لك من حجة فيما حكمت به ؟

فإن قال نعم أبطل التقليد لأن الحجّة أوجبت ذلك عنده
لا التقليد . فإن قال حكمت به بغير حجة قيل له فلم
أرقت الدماء وأبجت الفروج وأتلفت الأموال وقد
حرم الله ذلك إلا بحجة . قال الله عز وجل (إن عندكم
من سلطان بهذا) أي من حجة بهذا .

تفسير اضواء البيان ص ٤٩٧

چايچي پڻ تقليد يو حکم وڪرڻ بايد ورتو وييل شي چي
ايا تلچي پڻ شي حکم وڪرڻ دلييل در سره وڻ ڪه ئي
وويل چي: هو! نو تقليد ئي باطل ڪرڻ حکم چي دلييل
دا حکم واجب ڪرڻه تقليد . اوڪه وئي وييل چي مابى دلييله
حکم وڪرڻو بايد ورتو وييل شي چي ولي دى (پدي بي دلييله
حکم) ويئي توى ڪري او فرجون (سئي) دى روا ڪري
او مالون دى لوت ڪرڻ حال داچي دا ڪار الله تعالى بي دلييله
حرام ڪري دى . الله فرمايلى دي: اياتا سوسره پدي شي دلييل
شته .

علامه محمد بن اسماعيل الأمير اليماني وائي :

لأربعة لاشك في فضلهم عندى	علام جعلتم ايها الناس ديننا
ونور عيون الفضل والحق والزهد	هم علماء الدين شرقاً ومغرباً
دليلاً ولا تقليد هم في غديجدي	ولكنهم كالناس ليس كلامهم

ولازعوا حاشاهم أن قولهم . دليل فيستهدى به كل مستهدى
 *ای خلکو تا سو په کوم دلیل دازمونږ دین هغو خلکو و
 امامانو پوری تړلی دی چې زما په نزد د هغوی په فضیلت
 کښې هېڅ شک نشته هغوی په مشرق او مغرب کښې د دین
 علماء دی او د فضیلت ، حق او زهد د سترگور نهاده ، لکن
 دوی هم دنور و خلکو غوندی دی چې د هغوی خبره دلیل
 ندی او نه یی تقلید سبا ورځی لپاره څه گټه لری او دی امامانو
 داهم نه دي ویلی چې زموږ قول داسی دلیل دی چې هر څوک
 پری هدایت مومي .

ملا علی القاری حنفی وائی :

*لا يجب على أحد من هذه الأمة أن يكون حنفياً أو مالکياً
 أو شافعياً أو حنبلياً . بحواله هداية السلطان صلا

پدی امت کښې هېچا باندی دالازم ندی چې یادى حنفی
 وي او یادى مالکی وي او یادى حنبلی وي . *

د حنفی مذهب مشهور عالم ابن همام د حنفی فقهی په
 اصولو *التحریر* کښې لیکى :

*ان التزام مذهب معين غير لازم على الصحيح لان
 التزامه غير ملزم اذ لا واجب إلا ما أوجبه الله ورسوله
 ولم يوجب الله ولا رسوله على احد من الناس أن يتمذهب

علي مذهب مرجل من الأئمة فيقلده في دينه في كل ما
يأتى ويرى ون غيره .

حوالة هدية السلطان ص ۱۵

* صعيح خبره داده چي ديوه تاكلى مذهب لازم گنل
په خان باندی ضروري ندي حكه چي دالانزم گنل لانزم شوي
ندي حكه چي واجب نشته مگر هغه چي الله تعالى واجب
كړي وي اود الله تعالى رسول واجب كړي وي، اودا
نه الله تعالى واجب كړي اونه د هغه رسول چي يو خوك دی
دامت ديوه سړي په مذهب وي او په دين كېنى دی په هر څه
كېنى د هغه تقليد كوي اود نور و سره چي څه وي هغه
دی پرېن دي .

علامه نجندی ليكي :

وما كفر غالب من كفر من الأولين والآخرين، إلا بالتقليد
للأخبار والرهبان والمشايع والآباء .

هدية السلطان ص ۱۵

* د مخکینو او وروستیو څخه زیات خلک چي کافر شوی
دي هغوی د علماؤ، پیرانو، مشایخو او یلرونو په تقليد
کافر شوي ؤ .

نجندی بل ځای کښي ليكي :

ولكن الأسف ألف أسف من المقلدين المتأخرين والمؤلفين
الذين سودوا الدفاتر وقد ظنهم الناس أنهم علماء
مجتهدون معصومون فهم قد الزموا الناس تقليد واحد
من الأئمة الأربعة ومذاهبهم المعروفة فبعد الإلزام
حظروا الأخذ والعمل بقول غيره كأنهم جعلوه نبيا مرسلًا
مطاعاً هدية السلطان ص ٩

دور وستنيو هغو مقلد ينوا مؤلفين وپه هكله زرخله
انسوس دی چي کتابونه بی دک کرییدی او خلک پری گمان
کوي چي هغوی علماء او معصوم مجتهدین دي خک چي
دوی دخلور واما مانو تقلید او معلوم مذهبونه پرخلکو
لازم کرییدی اوبیائی دنور و خلکو قول اخیستل اوپه
هغی عمل کولو تخه خلک ویرو لی دی نودا داسی شو
لکه چر دغه امام نه بی رالېږل شوی بنی جوړ کریوي چي
دهغه اطاعت کېږي .

همدارنگه علامه مخندي پرخپله رساله هدية السلطان
کښی لیکي :

”وأما المذاهب فهي آراء أهل العلم وأفهامهم في بعض
المسائل واجتهاداتهم وهذه الآراء والاجتهادات والفهوم
لم يوجب الله تعالى ولا رسوله على أحد اتباعها، فإن فيها

الصواب والمخطأ. ولا صواب خالصاً إلا ما ثبت عن رسول
الله صلى الله عليه وآله وكثيراً ما ذهب الأئمة إلى مسألة فبان
لهم الحق في غيرها فارجعوا عنها *

هدية السلطان ص

دامت اذهاب د علماؤ رأيي او پي ځينو مسائلو کښي دهغوی
فهم او اجتهادونه دي او ددی رأيو او اجتهادونو او پوهې
تابعداري په هېچا باندې نه الله تعالی او نه دهغه رسول
واجبه کړې ده ځکه چې پدی کښي حق ته رسېدل هم
شته او خطا کېدل هم شته او حق ته رسېدل یواځي په
هغو احادیثو کښي دي چې در رسول الله صلى الله علیه وآله ثبت
شوي وي او دېر ځلي امامان یوی مسألې خواته تللي دي او
بیا ورته حق په بل څه کښي ښکاره شوی دی نو دهغی
مسألې څه ئي رجوع کړې ده . *

بیا علامه مخندی لیکي :

* فدين الاسلام دين واحد لا مذاهب فيه ولا طرق
يجب اتباعها الا طريق محمد صلى الله عليه وسلم وهدیه . *

هدية السلطان ص

نو د اسلام دين يودی نه پکښي داسی مذهبونه شته
اونه پکښي داسی طريقې چې دهغی تابعداري واجبه وي پرته

د محمد رسول الله ﷺ د طریق اولاری شخه .

شیخ الاسلام ابن تیمیهؒ وائی :

«ولیس لأحد أن ينصب للأمة شخصاً يدعو إلى طريقته ويؤلى ويعادى عليها غير النبي ﷺ ولا ينصب لهم كلاماً يؤلى عليه ويعادى غير كلام الله ورسوله وما اجتمعت عليه الأمة بل هذا فعل أهل البدع الذين ينصبون لهم شخصاً أو كلاماً يفرقون به بين الأمة» .

مجموع فتاوى ص ۱۶۴ ج ۱

تهپچاته دارواندي چې امت ته یو شخص ودروي او خلک دهغه طریق ته رابلي اودهغه په طریقته باندي دخلکو سره دوستی اودسبمنی کوي پرته در رسول کریم ﷺ شخه اونزورته دارواډي چې یوه خبر ورته وتاکی اوپه هغی باندي دوستی اودسبمنی کوي پرته دالله اودهغه در رسول دڅبرو شخه . او امت پدی اجماع کړېده چې دا کار د بدعتیانو دی چې یو شخص یا یو کلام خلکو ته ودروي اود امت په منځ کښی پری جدائی راوړي .

اوشیخ الاسلام ابن تیمیه وائی :

«ولا يجب على أحد من المسلمين التزام شخص معين غير الرسول ﷺ في كل ما يوجبه او يخبره بل كل

احد من الناس يؤخذ من قوله ويترك إلا قول الرسول
 ﷺ .
 مجموع فتاوى ص ۹۰

۰ په هېڅ يوه مسلمان باندې د يوه ټاکلي شخص د مذهب
 تا بعداري لازم نه ده پرته د رسول الله ﷺ د تا بعداري
 څخه په هر څه کېنې چې واجبوي ئې او يا مونږ ته خبر راکوي
 بلکې د رسول الله ﷺ څخه پرته د هر چا ځينې خبرې اخيستل
 کېنې او ځينې پرې بنوول کېنې .

علامه ابن قيم په خپل کتاب اغاثة اللفهان ص ۱۱۱ کېنې ليکي:
 ۰ و من كيد الشيطان امرهم بلزوم زى واحد ولبسة
 وهیئة و مشیة معينة و شیخ معين و طريقة مختارة
 و مذهب معين و یفرض علیهم لزوم ذلك بحيث
 یلزمونه كلزوم الفرائض فلا یخرجون عنه و یقدمون
 فیمن خرج عنه و یذمونه كأكثر مقلدة المذاهب
 المعینة و اصحاب الطرق المتنوعة من الصوفیة
 الخرافیة كالنقشبندیة والقادریة و السهروردیة
 و الشاذلیة و التیجانیة و غیرهم فالحذر الحذر مما
 هم علیه من التعصب و التقليد .

۰ د اهر د شیطان د چلونو او دوکو څخه یو چل دی چې
 خلکو ته ئې امر کړي چې یو رنگ طریقه او لباس اویو

معین هیئت او تگ او تا کلی شخص او د ځان جوړه شوی
 طریقه او تا کلی مذهب لازم و ځینی او ددی اتباع پری
 داسې لازم و ځینی لکه چې د اسلام د فرائضو اتباع لازم
 ده ، نو ددی طریقو او مذهبونو څخه نه وځي او څوک چې ورڅخه
 ووتل هغه باندې تهمت لگوي او بد ئي ځيني . لکه د پیر
 د معینو مذهبونو مقلدین او د مختلفو طریقو والادخراڼي
 صوفیانو څخه لکه نقشبندیان ، قادریان ، سهروردیان
 شاذلیان ، تیجانیان او داسی نور . نو کوم تعصب او تقلید
 چې دوی کوي لدېنه د پره په کلکه و پره پکار ده .

علامه نجندی وايي :

« فیا ایها المسلمون یاذا قلدنا مذهب رجل وبلغنا حدیث
 الرسول المعصوم صلی الله علیه و آله الذی فرض الله تعالى علینا
 طاعته و ترکنا حدیثه صلی الله علیه و آله واتبعنا ذلك الرجل
 و مذهبیه فمن أظلم منا و ما عذرنا یوم یقوم الناس لرب
 العالمین . فمن یتعصب لواحد معین غیر الرسول صلی الله علیه و آله
 و یری أن قوله هو الصواب الذی یجب اتباعه دون الأئمة
 الآخرین فهو ضال جاهل بل قد ینکون کافراً ینستتاب
 فإن تاب فبها و إلا قتل » . هدیة السلطان ص ۱۳

• نوای مسلمانانو ؛ کله چې مونږ د یوه سړي د مذهب

تقليد وکړ اود معصوم رسول الله صلى الله عليه وسلم حديث مونږ ته
ور سید ، هغه رسول چې الله تعالی په مونږ باندې د
هغه منل فرض کړیدی ، او مونږ پدې تقلید د
هغه صلى الله عليه وسلم حديث پرېښود اود دغه سړي اود دده
د مذهب تابعداري مو وکړه نو مونږ نه به څوک زیات
ظالم وي او په هغه ورځ به زموږ به عذرت وي چې خلک
به د عالمیانو د رب پر مخ کښی ولاړ وي نو چا چې د رسول الله
صلى الله عليه وسلم څخه پرته دیوه تا کلي شخص لپاره تعصب
و کړ او داي نظر و چې د اوده قول هغه حق ته رسېدل
دي چې په مونږ دي تابعداري لازمه ده ، نو روامانو
څخه پرته نو دا گمراه او جاهل دی بلکې کله کله داسې
داسی کافر دی چې د توبې کولو طلب به ورڅخه وشي که توبه
ئي وويسته ښه ده که نه نو وبه وثرل شئ .

همدارنگه يو شاعر وايي :

ما الفرق بين مقلد في دينه راض بقائده المجهول الحائر
وبهيمه غمياء قاد زمامها أعمى على عوج الطريق الجائر

رياض الجنة في الرد على اعداء السنة للشيخ مقبل بن هادي البوداعى

دهغه مقلد چې پر خپل دين کښی تقلید کوي او په خپل

ناپوهه او حيران مشر راضي وي اود هغه هاوند چار پای

او د نگرېچي دهغه واکي درانده په لاس کښي وي او په کړو
وېزولارويي روان کړي وي څه فرق دی .

امام ابن حزم وايي :

واهرب عن التقليد فهو ضلالة ان المقلد في سبيل الهالك
د تقليد نه و تېسته ځکه چې د اکمراهي ده او مقلد د هلاکت
په لاره کښي دی .

مولانا ي روم د تقليد په باره کښي وايي :

گرچه عقلت سوی بالا می پرد مرغ تقليد ت به پستی می چرد
مکران باشد که تقليد ی بود دين احمد راز تحقيقي بود
مثنوی

که ستا عقل هر څومره پورته الوزي خود تقليد
مرغه دی مخ په ښکته څرېږي ، منکر هغه وي چې تقليد
کوي د محمد صلی الله عليه وسلم دين د تحقيق راز دی .

علامه شنقيطي وايي :

۶* وأما مقلدوه فقد ترك النظر في كتاب الله وسنة
رسوله وأعرضوا عن تعلمها أعراضاً كلياً مع يسره و
سهولته ونزلوا أقوال الرجال الذين يخطئون ويصيبون
منزلة الوحي المنزل من الله ۶* .

تفسير اضواء البيان ص ۳۵۸
ج ۲ - ۱۷

دائمه و مقلدينو د الله تعالى په كتاب او دهغه در رسول
په سنتو كېنې نظر پرېښي دي او ددي دواړو د زده كړې غځني
بالكل اعراض كړي دي سره ددې چې د قرآن او حديث
دېر اسان دي او دغه مقلدينو دهغه خلكو چې خطا كېږي او
حق ته رسېږي دهغوی اقوال يې د الله تعالى له لوري دوحی
درجې ته رسولي دي .

او علامه شنقيطي وايي :

” فالذين يقولون من المجتهلة المقلدين هذا حلال وهذا
حرام وهذا حكم الله ظناً منهم ان اقوال الإمام الذي قلده
تقوم مقام الكتاب والسنة وتغني عنهما وان ترك الكتاب
والسنة والإدكتفاء بأقوال من قلده اسلم لدينه اعمتهم
ظلمات الجاهل المتراكمة عن الحقائق حتى صاروا يقولون
هذا . . . تفسير أضواء البيان ج ۲ ص ۵۲۷

نو هغه جاهل مقلدين چې وايي دا حلال دي او دا حرام
دي او دا د الله حكم دی پدې گمان چې د دغه امام اقوال چې
دوي يې تقليد كړي دي د قرآن او حديثو په حای كېنې ودرېږي
او قرآن او حديثو ته ضرورت نشته او د قرآن او حديثو
پرېښوول او دهغه خلكو اقوال چې دوی يې تقليد كړي هغه
كافي دي او دده دين د سالم پاتې كېدو لپاره ښه پوره دی

دوی دجهل گڼو تیارو دحقائقوڅخه راڼده کړیدی تردی
چې دوی داسی خبری کوي .

د اوسنی عصر نامتو عالم سید سابق وائی :
«و بالتقلید والتعصب للمذاهب فقدت الأمة الهداية
بالكتاب والسنة وحدث القول بانسداد باب الاجتهاد
وصارت الشريعة هي اقوال الفقهاء وأقوال الفقهاء هي
الشريعة .»
فقه السنة مج ۱۳

* په تقلید او د مذاهبولپاره په تعصب باندې امت د
کتاب الله او سنة الرسول هدایت ورک کړې ، او دا خبره
راپیدا شو چې داجتهاد دروازه بنده ده او شریعت د فقهاؤ
اقوال وگرځېدل او د فقهاؤ اقول شریعت وگرځېده .
هدارنگه نور وډېرو علماؤ په تقلید باندې ردونه لیکلي
دي چې د ټولو را نقلول به دلته دا وړ دوالي سبب وگرځي .

د پرنایپوهه او جاهلان دا وائی چې محدثین لکه امام بخاری
مسلم ، ترمذی او داسې نور مقلدین وو حال دا چې دا خبره
بالکل غلطه ده ځکه چې محدثین مقلدین نه وو بلکې هغوی په
خپلو کتابونو کښې داسی احادیث را نقل کړيدي چې
هغه دخلور واړو مذهبونو مخالف دي ، او هېڅ یوه محقق
داندې لیکلي چې هغوی مقلدین وو بلکې علماء وائی چې هغوی

مقلدين نه وولکړچې شېخ الإسلام ابن تیمیہ وایي ،
 * اما البخاری و ابوداود د فإمامان فی الفقه من اهل
 الاجتهاد و امام مسلم و الترمذی و النسائی و ابن ماجه
 و ابن خزيمة و ابو یعلی و البزاز و نحوهم فهم علی مذهب اهل
 الحديث لیسوا مقلدین لأحد بعینه من العلماء .

مجموع فتاویٰ ص ۲۰۰

* بخاری و ابوداود په فتنه کښي امامان وو او مجتهدین وو
 او مسلم ، ترمذی ، نسائی ، ابن ماجه ، ابن خزيمة ، ابو یعلی
 بزاز او داسې نور د اهل حدیثو په مذهب وو ، او په علماؤ
 کښي دیوه ټاکلي شخص مقلدین نه وو .

نودا اهل حدیثو مذهب د عامو محدثینو مذهب دی او دا
 یو داسې مذهب دی چې د قرآن او حدیثو په دلیل ثابت ولاړ دی
 او اهل حدیث چاته دا نه وایي چې زموږ د علماؤ خبره و مني
 بلکې ورته وایي چې د قرآن او د هر صحیح غیر مجروح حدیث چې د
 نسخې او تخصیص دلیل پکښي نوي تا بعداري وکړي ، نو څوک
 چې اهل حدیثو سره بغض کوي هغوي د حدیثو سره بغض
 کوي ، او امام ابن قیم داسې خلکو ته وایي :

یا مبغضاً اهل الحديث فشانماً ابشر بعقد ولاية الشیطان
 او ما علمت بأنهم انصار دین من الله و الإیمان و القرآن

او ما علمت بأن انصار الرسو ل هم بلا شك ولا نكران
هل يبغض الأنصار عبد مؤمن أو مدرك لروائح الإيمان

القصيدة النونية

«ای اهل حدیثوسره کینه او بغض کوونکیه او هغویته
کنغلی کوونکیه ته پدی پوه شته چې تاد شیطان سره دوستی
شروع کړې ده، ایا ته نه پوهېږی چې اهل حدیث دالله ددین
ایمان او قرآن انصار دي ایا ته پدی نه پوهېږی چې دوی بی شک
اوبی انکاره درسول الله ﷺ انصار دي، ایا داسی یو بند
دانصاروسره بغض کوي چې هغه مؤمن وي او یائی دایمان
بوی میستدلی وی.»

نواهل حدیث هغه خلک دي چې په قرآن اوحدیثو عمل کوي
اوحدیث درسول الله ﷺ حدیثو او قرآن دواړوته ویل
کېږي الله تعالی په قرآن هم دحدیثو اطلاق کړېدی لکه چې
فرمائی: «فَيَأْتِي حَدِيثٌ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ»

«نوپه کوم حدیث به وروسته دقرآن نه دوی ایمان راوړي».

ابو محمد هبة الله بن الحسن الشثري ازی وائی :

عليك بأصحاب الحديث فإنهم على منهج للدين مازال معجماً
وما النور إلا في الحديث وأهله إذا ما دجا الليل البهيم وأظلموا
تاته داپکار ده چې داهل حدیثوسره ملگری شی حکم چې

دوی همدېشه لپاره د دین ترجما فی کوی ، او کله چې تپه تیاره
شپه راوڅرخي نو بیا رناسته دی مگر په حدیثو کښې ده او
په اهل حدیثو کښې ده .

۱ د اسلام یو شاعر وایي :

تمسك بحبل الله واتبع الهدى ولا تك بد عياً لعلك تفلح
ولذ بكتاب الله والسنة التي اتت عن رسول الله تغو وترج
ودع عنك آراء الرجال وقولهم فقول رسول الله اركى وأرجح
ولا تك في قوم تلهو بد ينهم فتطعن في اهل الحديث وتقذح
إذا ما اعتقدت الدهر يا صاح هذه فأنت على خير تبیت وتصبح
" دالله په رسی منکولی ولکوه او د هدایت تابعداری وکړه
او بدعتی کپړه مه دی لپاره چې کامیاب شی او دالله په کتاب
او هغو سنتو لذت حاصل کړه چې در رسول الله ﷺ څخه
راغلی دی نو خلاصی به ومومی او خوشحال به شی ، او دخلکو راږي
او خبرې پرېږده ځکه چې در رسول الله ﷺ خبره ډېره پاکه
او راجحه ده . او دهغه قوم څخه مه کپړه چې دخپل دین څخه غافل
دي او داسې مه کپړه چې اهل حدیثوته بد وایي او تهمت
پرې لگوي ، که ستا ټوله زمانه د غسې پاکه عقیده وه نو ستا
سهار او بېکا به پر خیر کښی وي .

ابو محمد هبة الله بن الحسن الشيرازی وایي :

واعلى البرايا من الى السنن اعتزى

داعى البرايا من الى البدع انتمى

ومن ترك الآثار ضلل سعيه

وهل يترك الآثار من كان مسلماً

په خلکو کښې اوچت او غوره خلک هغه دي چې د پېغمبر

سنتونه ئې ځان منسوب کړي وي، او په خلکو کښې رانده

هغه دي چې بدعاتو ته منسوب وي (مبتدعين وي) -

يوبل شاعر وايي :

لا ترغبين عن الحديث وأهله فالرأى ليل والحديث نهار

”د حديثو او اهل حديثو نه مخ مه اړوه ځکه چې رايه شپه

او حديث ورځ ده“

يعنى حديث داسې پاکه او روښانه لار ده لکه چې ورځ

رانه ده . او د حديثو مقابلې کښې د بل چا خبره او رايه داسې

تیاره او توره ده لکه شپه چې توره ده .

الله تعالى مونږ پدې مامور کړي يو چې دوحى تابعداري

وکړو او هغه خلک چې دوحى تابعداري کوي هغوي به

په دنيا کښې د ضلالت او بې لارۍ کېدو څخه بچ وي او په آخرت کښې

به د شقاوت لوبېدنې څخه نجات ومومي او هېڅ وېره او غم پرې

نه وي . الله تعالى فرمائي :

”فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبَعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ“ . البقرة ۳۸

”که تاسو ته زماله لوري هدايت راغي نوچاچي زماډ
هدايت تابعداري وکړه په هغوي به نه وېره وي اونه به
غمجن وي“ .

او بل ځای کښي الله تعالى فرمائي :

”فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ
وَلَا يَشْقَى“ .

”که تاسو ته زماله لوري هدايت راغي نوچاچي زماډ هدايت
تابعداري وکړه نو به به گمراه شي اونه به بد بخته شي“ .
پدې دواړو آيتونو کښي الله تعالى د هدايت تابعدار و ته
زيری ورکړچې د ضلالت ، شقاوت ، ويری او غم څخه به
خلاص شي ، او هدايت د وحی تابعداري ته ويل کېږي
او وحی عبارت د قرآن او حديث څخه دي ځکه چې الله تعالى
رسول الله صلى الله عليه وسلم ته فرمائي :

”قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُم بِالْوَحْيِ“ . (الأنبياء - ۵۵)

”ورته ووايه چې زه تاسو يو اخي په وحی وېروم“ .
تفسير اضاواء البيان د مخکېښودو آيتونو په تفسير کښي

داسې ليکي :

ولا شك ان انتفاء الضلال والشقاوة والحق والحرز عن
متبعي الوحي المصريح به في القرآن لا يتحقق فيمن يقلد عالماً
ليس بمعصوم ، لا يدرى أصواب ما قلده فيه ام خطأ
في حال كونه معرضاً عن التدبر في كتاب الله وسنة رسوله
صلى الله عليه وسلم ولا سيما إن كان يظن أن اراء العالم الذي قلده
كافية مغنية عن كتاب الله وسنة رسوله صلى الله عليه وسلم
تفسير اضواء البيان ج ٢ ص ٤٨٢ ج ١ ص ٤٨٢

پدی کبنی شک نشته چي دوحی دتا بعدا را نوخه چي کومه
گمراهی شقاوت ، وپره او غم په قرآن کریم کبنی نفی شوی
داد هغه چا لپاره نشی کېدای چي دیوه داسی عالم تقلید
کوي چي هغه معصوم ندی اودا مقلد نپوهېږي چي
په کومه مسأله کبنی ده دچا تقلید کړېدی دامشرقي
په هغی کبنی حق ته رسېدلی دی او که خطا شویدی پداسی
حال کبنی چي ده دالله تعالی د کتاب اود هغه درسول د سنتو
خه اعراض کړېدی ، خصوصاً هغه وخت چي دامقلد
گمان کوي چي ده دچا تقلید کړېدی ده ته دهغه
رأی بس دي اودالله تعالی کتاب اود هغه درسول سنت
ته خه ضرورت نه پاتې کېږي .
نومونږ همدا وایو چي ای خلکو راځئ دوحی تا بعدا ري

وڪرو ڇڪڻي دوحى نه غير بل هٻڻج شى ڪينې هدايت نشسته
 اودوحى ڪينى فقط دوه شيان دي چي يوقرآن دي اوبل نبوى
 احاديث دي ڇڪڻي دى نبى ڪريم صلى الله عليه وسلم دوفات تحته وروسته
 وحى بنده شوپده اودهغه مذور وسته په امت ڪينې هپچا
 ته وحى نده شوى اونه به ورته وشي ، هر ڪلچي وحى نه رائجي
 نو په امت ڪينې داسى معصوم څوڪ نشسته چي دهغه ٽولي
 خبري دي صحيح اوحق ته رسېدلى وي بلڪي دامت هرڅوڪ
 به ڪله خطا ڪېږي اوپه خطا به مآجوروى اوکله به حق ته
 رسېږي لکن مونږ باندې دچا اقوالوپسى تلل لازم ندي
 بلڪي ناروا دي . نو په همدې ڪناه مونږ باندې علماء سوء
 اوباطل پرست خلڪ ڏول ڏول نومونه بزدي اوغواڙي چپ
 خلك دحق دقبول تحته منع ڪري .

نوڻڪه امام ابن قيم والي :

اسماء سميت بها اهل الحديث	وناصري القرآن والإيمان
سيتوهم انتم وشيوخكم	بهتاهما من غير ما سلطان
وجعلتموها سبة لتفروا	عنهم كفعل الساحر الشيطان
ما ذنبهم والله إلا أنهم	اخذوا بوحى الله والفرقان
وابوا بأن يتحيزوا لمقالة	غير الحديث ومقتضى القرآن
وابوا يد ينوا بالذى دنم به	من هذه الأراء والهديان

القصيدۃ النونية

هسې نومونه دي چې تاسو په اهل حديثو او د قرآن او
 ايمان په امداد يا نو ايينې دي تاسو اوستاسې مشرانو پرې
 بې دليله په تهمت دانومونه ايينې دي ، او بيا مودا نومونه
 کنخل گرځولی دي او دا ددی لپاره چې خلک پرې متنفر کړي
 ستا^{سو} دا کار د جوگی ساحر او شيطان په څېر دی ، والله چې
 د اهل حديثو بله کناه نشته مگر دا چې هغوی د الله وحي او
 قرآن اخيستی دی او ددی نه انکار کوي چې د قرآن دمقتضی
 او د حديثو نه غیر د بل چا خبرې ومني ، او هغوی د دغه دين
 چې تاسو ئې کوئ چې هغه دخلکو رای او باطلې خبرې دي
 دېنه انکار کوي .

نومونه: يواځې او يواځې خلکو ته دا وايو چې د الله تعالی کتاب
 ومني او د الله تعالی در سول محمد صلی الله علیه و آله وسلم احاديث ومني
 او دا خبره د اسلام د بنمنانو باندې د پوره بده لگېدو بيا
 ورسره څه دليل نوي نوکله وايي چې دا وها بيان دي
 اوکله وايي چې دا مذهب نه مني اوکله څه اوکله څه وايي
 او پدې نومونو غواړي چې خلک له حق څخه بند کړي او د
 صحيحې عقيدې او صحيح دين څخه ئې متنفر کړي ، مونږ
 وايو چې مونږ مؤمنان او مسلمانان يو يواځې قرآن او حديث

متو اود قرآن اوحدیثو خلاف خبره چي دهرچاوي مونږي
منلوته بتيار نه يو نوکه دغه رنگه خلکو ته تاسي وها بيان وايي
نو وهاب دالله نوم دی او مونږ دالله بندگان يو نو مونږ بيا
وها بيان يو لکه چي يو شاعر وايي :

ان کان تابع احمد متو هباً	فأنا المقر بأسنى وهابى
اننى الشريك عن الاله فليس لى	رب سوى المتفرد الوهاب
لا قبة ترجى ولا وثن ولا	قبر له سبب من الأسباب
كلاد ولا حجر ولا شجر ولا	عين ولا نصب من الانصاب
ايضا ولست معلقا لتيمة	او حلقة او دعة او ناب
لرجاء نفع او لدفع بلية	الله ينفعنى ويدفع ما بى
والدبتداع وكل امر محدث	فى الدين ينكره اولوا الالباب
أرجو بأنى لا أقار به ولا	أرضاه ديناً وهو غير صواب

ترجمه : که د محمد صلی الله علیه وسلم تابعدار وها بى وي
نوزه پيدې اقرار کوم چي زه وها بى يم زه دالله تعالى نه
شريك نفي کوم نو ديو اخي وها ب رب نه سوا ز ما بل رب
نشته نه دکومى گومبزی نه اميد کېدای شي اونه دکومى
درکاه نه اونه کوم قبر د اسبابو شخړه ور تر شخړه سبب جوړېدای
شي . همدارنگه نه دکومې تيگي نه اونه دکومى وې نه اونه د
کومى چينې نه او يا بلې درکاه نه د فايدې اميد کېدای شي

همدارنگه نه زه تعويذ ترم اونه کوم بند ترم اونه خه
 غاښ غاړه کښې اچوم دی لپاره چې کوندي خه فائده به
 راته ورسوي او يا به راڅخه خه مصيبت ليري کړي ، بلکې
 يواځې الله ماته نفع رسوي او ماڅخه تکليف ليري کوي ،
 هر نوی کار نه او په دين کښې له بدعت نه د عقل خاوندان
 انکار کوي زه اميد لرم چې داسې بد عادتو ته به نه زه
 نږدې شم اونه به ورته دين ووايم ځکه چې دا کارونه حق
 ندي بلکې باطل دي

ابو بکر بن عياش وايي :

« اهل الحديث في كل زمان كأهل الاسلام مع اهل

الاديان .

الميزان الكبرى للشعراني ص ۵۷ .

اهل حديث په هره زمانه کښې داسې دي لکه اهل

اسلام چې د نورو اديانو تابعداروسره فرق لري .

امام شافعي وايي :

« اهل الحديث في كل زمان كالصحابه في زمانهم

الميزان الكبرى للشعراني ص ۷۱ .

اهل حديث په هره زمانه کښې داسې دي لکه

صحابه چې په خپله زمانه کښې ؤ .»

داختلاف په وخت کښی

د حل لاره

هرکله چې د مؤمنانو منځ کښی اختلاف پیداشی نود
حل لاره یی داده چې په قرآن او حدیثو به فیصله کوي.

الله تعالی فرمائی:

”يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ
وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى
اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا“ .

(النسا - ۵۹)

”ای مؤمنانو! دالله و منی اودالله درسول و منی او
دامیرانو چې ستاسو نه وي، که ستاسو په څه شی کښی
اختلاف پیداشو نود هغی رجوع الله اود هغه رسول ته
وکړئ که تاسی په الله اود قیامت په ورځ ایمان لری،
دا تاسو لپاره ښه او ډېره غوره ده دعا قبت په نسبت“ .
الله تعالی فرمائی چې که تاسو په الله اود قیامت په ورځ

ایمان لریؤ نود اختلاف په وخت کبني الله اودهغه رسول
يعني دالله کتاب او نبوي احاديثو ته رجوع وکړی که په
رښتیا مونږ دالله کتاب اودهغه در رسول سنت ومنل
هېڅکله به زمونږ ترمنځ اختلاف پاتې نشي ، اختلاف د
صحابه و ترمنځ هم پېښېده لکن کله به چې هغو پلوه
الله تعالی د کتاب اود رسول الله ﷺ دستوڅخه
دلیل وویل شو هغوی به دخپلو او یاد بل چا رایو اوقوالو
پسې نه تلل بلکې د دلیل تا بعداری به یې کوله لکه د مثال
په توګه :

کله چې رسول الله ﷺ وفات شو نو اوله خبره دا
وه چې عمر رضی الله عنه وویل دا به څوک نه والي چې رسول
الله ﷺ وفات شولکې چې دا واقعته محدثین او
مؤرخین داسې را نقلوی :

”عن ابی هريرة قال : لما توفي رسول الله ﷺ
قام عمر بن الخطاب فقال ان رجالا من المنافقين يزنمون
أن رسول الله ﷺ قد توفي وأن رسول الله ﷺ
والله ما مات ولكنّه ذهب إلى ربّه كما ذهب موسى بن
عمران فقد غاب عن قومه اربعين ليلة ثم رجع إليهم
بعد أن قيل قدم مات والله ليرجع رسول الله ﷺ

کما رجع موسى فليقطعن ايدي رجال وأرجلهم زعموا
أن رسول الله صلى الله عليه وسلم مات .

السيرة النبوية لابن هشام ص ۳۰۵

ابو هريرة رضي الله عنه وائي چي كله رسول الله صلى الله عليه وسلم
وفاتشونو حضرت عمر رضي الله عنه ودر پده او وئي ويل : خيحي
منافقان داگومان کوي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفات شو
حال داچي په الله قسم دي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفات
شوي ندي لکن هغه خپل رب ته تللي دي لکه څنگه چي
موسی بن عمران عليه السلام تللي و هغه دخپل قوم څخه
خلو بښت (۲۰) شپي غائب و او بيا ورته راواپس شو، او
په الله قسم دي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم به بيا داسي بېرته
راځي لکه څنگه چي موسی عليه السلام راغلی و نود هغو
خلکو خپي اولاسونه به غوڅ کړي چي وائي : رسول الله
وفات شويدي .

لکن حضرت ابوبکر رضي الله عنه چي كله خبر شونود رسول
الله صلى الله عليه وسلم دليدلولپاره دعائشي رضي عنها کورته ننوت
او كله ئي چي وليد چي هغه وفات شوي نو بيا
راووت او حضرت عمر رضي الله عنه ته ئي وويل : چپ شته ؛
هغه چپ نشو بيا ابوبکر رضي الله عنه خلکو ته مخ کړ

او حمد و ثنائی و ویله بیائی و ویل :

”یا ایها الناس إنه من کان یعبده محمدًا فإِنَّ مُحَمَّدًا

قد مات ومن کان یعبده الله فإِنَّ اللهَ حی لا یموت“ .

”ای خدکو که چاد محمد صلی الله علیه وسلم عبادت کا و نو محمد

صلی الله علیه وسلم وفات شو او که چاد الله عبادت کا و نو الله ژوندی

دی او نه مرکبې ی“ .

بیائی دا آیت ولوست :

”وما محمد إلا رسول قد خلت من قبله الرسل أفإِن

مات أو قتل انقلبتم على أعقابکم ومن

ینقلب على عقبیه فلن یضروا الله شیئاً و سيجزى

الله الشاکرین“ . آل عمران - ۱۴۴

”محمد ندی مگر رسول دی لده نه مخکینی رسولان

تېر شویدی . ایا که مر شو او یا و و ژل شو نو تا سوره

و روسته مگر چی ؟ او څوک چی و روسته و گر څېده (مرتد)

شو نو هېڅکله الله ته څه ضرر نشی رسولی او زردی

چی الله به شکر کوونکو ته بدله ورکړی“

نو کله چی عمر رضی الله عنه دا آیت واورېده نو

حیران شو او په ځمکې را پرېوته او ویی ویل :

”عرفت أن رسول الله صلی الله علیه وسلم قد مات“ .

”زه پڊي پوه شوم چې رسول الله ﷺ وفات
شويدي“ .

عمر رضی اللہ عنہ چې کله آيت وا ورېد نو
سمدستی دخپلي رائي او قول څخه وگرځېد او دليل ته
تسليم شو اود اوسنيوړندو مقلدينو غوندې ئي
وته ويل چې ددی مطلب دادی اویاهغه دی ، هېڅ تأویل
او تحریف ئي پکښي ونکر بلکې خپله خبره ئي پرېښوده .
همدارنگه بل خلاف د صحابه و منځ کښي دارا پيدا شو
چې رسول الله ﷺ چېرته څخه کړو ، ځينو وويل چې
مسجد کښي ئي څڼو او ځينو وويل چې خپلو اصحابو
سره ئي څڼو ، ابوبکر رضي الله عنه وويل :
”إني سمعت رسول الله ﷺ يقول : ما قبض
نبي إلا دفن حيث يقبض“ .

السيرة النبوية لابن هشام ۳۱۴/۲

”مادر رسول الله ﷺ څخه اورېدلي دي چې : هر نبي
چې مړ شوېدی نو هغه ځای کښي څخه شوی کوم ځای کښي
چې دهغه روح قبض شي“ .

نو کله چې حديث بيان شو او دليل پيدا شو ټول له
خپلي رائي څخه وگرځېدل او حديث ئي ومانه .

د الله تعالى اودهغه در رسول صلی علیہ وسلم د حکم

مقابل کښی در اړي منل کمر اهي ده

الله تعالى فرمائي :

«وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ
أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا»

(الاحزاب - ۳۶)

«او هېڅ يوه مؤمن سړي او مؤمنې ښځې ته دار واندی
چې کله الله اودهغه رسول فيصله وکړي نو هغوبته دی
د خپله ځانڅه اختيار وي او هغه چا چې د الله اودهغه
در رسول نافرمانی وکړ نو يې شکه کمر اړه شوپه ښکاره
کمر اړه سره» .

نود قرآن او نبوی احاد يثوپه مقابل کښی بيا د مؤمنانو
دا اختيار نشته چې خپله او يا د بل قول او خوښه وړاندی
کړي بلکې که دا کار چا وکړ هغه به لوی بد بخته او

اوگمراه وي .

همدارنگه عوف بن مالک الاشجعي وايي :

” قال رسول الله صلى الله عليه وسلم تفرق امتي على بضع

وسبعين فرقة اعظمها فتنة قوم يقيسون الدين

برأيهم يزمون به ما احل الله ويحلون به ما حرم

الله ، اعلام الموقعين ص ۵۳ ج ۱-۲

” رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : زما امت به په

خه دپاسه اوياد (۲۰) دلو وويشل شي ، په ټولو کښي د لوی

فتني والا به هغه قوم وي چي دين په خپله رايه قياسوي

دانله حلال به پرې حراموي او الله چي خه حرام کړي هغه به

حلالوي . ”

رسول الله صلى الله عليه وسلم مخبر صادق دی رښتيا هم هغه

څوک چي دخپلي رايي او خواهش پسې تللی دي د بې حرام في

حلال کړيدي او د بې حلال في حرام کړيدي اودا تحریم

او تحليل په حنفي فقهاؤ کښي د پريزيات دی هرڅه کښي في

له ځانه تقسيم کړې دي چي دا حلال دي اودا حرام دي

اودا مکروه دي ، دافرض دی اودا سنت دي ، دامستحب

دی اودا مباح دي ، حال داچې اکثره داسي وي چي هېڅ دليل

پرې نوي .

مالك بن مغول وائی چي ما تہ شعبی وویل:
 «ما حدثوك هؤلاء عن رسول الله صلى الله عليه وسلم فخذ به وما
 قالوا برأيهم فالتفت في الحش» .

رواه الدارمی

«دغه خلکو که تاته در رسول الله صلى الله عليه وسلم تحفه حدیث
 بیان کریں وائی خله او که په خپله رایه یی وویل نو د
 قضاء حاجت په ځای (بیت الخلاء) کښی یی وغورځوه» .
 ابوبکر رضی الله عنه وائی :

«ای ارض تغلنی وای سماء تغلنی ان قلت فی
 آیه من کتاب الله برأی او بما لا أعلم» .

اعلام الموقعین ص ۳۱-۳۰

«کومه څمکه به ما بارکړي او کوم اسمان به پرما
 سیورې وکړي که ما د الله د کتاب په یو آیت کښی له
 ځانه خبره وکړه او یامی داسې څه وویل چې زه پرې نه
 پوهېږم» .

عمر رضی الله عنه وائی :

«السنه ماسنه الله ورسوله صلى الله عليه وسلم لا تجعلوا
 خطأ الرأي سنة للأمة» .

اعلام الموقعین ص ۵۴-۵۳

سنت هغه دي چې الله تعالى اودهغه رسول صلى الله عليه وسلم
 مونږ ته بيان كړيدى تاسو د نور و خلكو د رايي خطا،
 د امت لپاره سنت اولاره مه جوړوئ . .
 عمر رضی الله عنه وائی:
 'اتقوا الرأى فى دينكم' .

اعلام الموقعين ص ۵۵

«تاسو په خپل دين كينى له رايي څخه ويريږئ» .
 همدارنگه عمر بن الخطاب رضی الله عنه وويل:
 «أصحاب الرأى اعداء السنن اعیتهم الأحاديث ان يحفظوها
 وتفلسفت منهم ان يعوها، واستحيوا حين سئلوا أن
 يقولوا لا نعلم فعا رضوا السنن برأيهم فإياكم وإياهم» .
 اعلام الموقعين ص ۵۵ .

«درأيي خاوندان د رسول الله صلى الله عليه وسلم د
 سنتو د بنمنان دي دوى د حديثو يادولو ستره كړې
 (ياد يې نه كړې) او دوى ونه ساتل (ياد يې نه كړې) نو
 ورڅخه وتبتهدل او دا ورته شرم ښكاره شو چې كله
 ورڅخه پوښتنه وشي او ووايي چې مونږ نه پوهېږو،
 نو پخپله رأي يې د سنتو خلاف وكړ نو تاسو د غسې
 خلكو څخه ځان وساتئ» .

رېښتيا هم مونږ چې په اوسني عصر کې کور و
هغه علماء چې دخپل خواهش او درايي تابعدار دي
دا ورته شرم او عار ښکاري چې کله ورڅخه پوښتنه شي
او دوی ووايي چې مونږ نه پوهېږو نو بې علمه فتویٰ يې
خلکو ته ورکړي او زيات خلک يې د الله تعالى درالېږي
او غوره شوی دين څخه بل لور ته روان کړل اوس ورته
دا عار ښکاري چې د حق تابعداري وکړي او د صحيح حديث
لپاره خپله خبره پرېږدي نو دين څخه يې داسې يوشی
جوړکړ چې دخپلي غوښتنې او خپل خواهش تابع يې کړ
فضلوا واصلوا خپله هم گمراهان شو او نور خلک يې
هم بې لارې کړل.

هدارنگه عبدالله بن مسعود رضي الله عنه وويل:

تاسو باندې به وروستی کلونه د مخکنيو نه ډېر بدتر
راځي بيا يې وويل چې ستاسو غوره خلک او علماء به
له منځه لاړ شي (وفات به شي) بيا يې وويل:

«ثم يحدث قومًا يقيسون الأمور برأيهم فيهدم الإسلام» اعلام الموقعين^{ص ۷۹}
«بيا به داسې خلک پېدا شي چې ټول دين کارونه به په
خپله رايه قياسوي او اسلام به نړوي».

علی رضی اللہ عنہ وائی :

«لو كان الدين بال رأى لكان اسفل الخف اولى بالمسح من اعلاه وقد رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم يمسح على ظاهر خفيه»

سواء ابو داود .

«که دین پر رایہ او خپله خوښه وای نو د موزی لاندې طرف به د پاس طرف نه ډېر د مسحې وړ و حال دا چې ما رسول الله صلی الله علیه وسلم لیدلای و چې د موزو د پاسه طرف باندې به یې مسحه کوله».

نو علی رضی الله عنه هم په رایې رد کوی . او ویی چې که دین په قیاس او خپله خوښه وای نو زما په نزد په کار دا وه چې مسحه انسان د موزی په لاندینۍ برخه کولای او رسول الله صلی الله علیه وسلم د موزو د پاسې برخې باندې مسحه کړیده .

نو مونږ یې هم په پاسې برخه کوو او خپله خوښه او قیاس پرېزو .

عبد الله بن عباس رضی الله عنه وائی :

«من قال في القرآن برأيه فليتبوأ مقعده من النار»

اعلام الموقعين ص ۱۰۱ -

”چاچي په قرآن کښې په خپله خوښه او رڼه خبره وکړه
نو ځانته دى د اور نه ځاى جوړ کړى.“

هدارنگه نور صحابه کلام رضوان الله عليهم هم د
رايې او قياس رد صوي نومسلمانانو ته دالانزمه ده
خصوصاً علماؤ ته چې کله په يوه ديني مسئله کښې ورڅخه
پوښتنه وشي نوکه دقرآن او حديثونو ورته دهغه
مسئلي په هکله څه معلومات ژدهغي مطابق دى
جواب ورکړى او که نه ورته ودى وايي چې زه نه
پوهېږم او ديوه بل عالم څخه پوښتنه وکړه ځکه چې داعيب
ندى چې يو څوک ووايي زه نه پوهېږم لکن دا يولوى
عيب دى چې بى علمه فتوى ورکړي نو ځان هم د هلاکت
کندې ته وغورځوي او نور خلک هم گمراه کړي .

سبحنك اللهم و بعمدك اشهد ان لا اله
الا انت استغفرك و أتوب إليك





اتباع الرسول ﷺ

تأليف

أبو عبد الواحد عبد الرحيم مسلم دوست

(بلغة البشتو)

هذه الطبعة

تمت بإشراف المكاتب التعاونية للدعوة والإرشاد

بالبديعة والصناعية الجديدة



اتباع الرسول صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تأليف

أبو عبد الواحد عبد الرحيم مسلم دوست

(بلغة البشتو)

سنة الطبع ١٤١٩ هـ

طبع على نفقة أحد المحسنين
غفر الله له ولوالديه ولجميع المسلمين

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library